

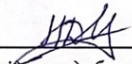
**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ПОДАТКОВОЇ СПРАВИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА КОНСАЛТИНГУ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Концепції організації обліково-аналітичного забезпечення
економічно безпечного та стійкого розвитку підприємств»
за матеріалами ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод»

Здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня, 2 курсу,
ОМО-21-1 групи,
Спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
ОП «Облік і оподаткування в управлінні
підприємницькою діяльністю»

підпис здобувача вищої
освіти

Денисовець Наталія
Олександрівна

Науковий керівник

підпис керівника

Колісник Олена
Пилипівна,
к.е.н., доцент

Керівник освітньо-
професійної програми

підпис керівника

Колісник Олена
Пилипівна,
к.е.н., доцент

Допущено до захисту за рішенням кафедри
обліку та консалтингу протокол від

20.01.2023р. № 11

підпис завідувача
кафедри

Колісник Олена
Пилипівна,
к.е.н., доцент

Ірпінь – 2023

Реєстрація № 2 20.01.2023
(дата)

[Signature]
(підпис відповідальної особи)

Результати перевірки

до захисту
(до захисту, на доопрацювання)

20.01.2023
(дата)

[Signature]
(підпис)

Результат захисту

5 (відмінно)
(оцінка)

04.02.23р.
(дата)

[Signature]
(підпис)

Голова комісії:

[Signature]
(підпис)

Т.Г. Камінська
(ініціали, прізвище)

Члени комісії:

[Signature]
(підпис)

О.П. Колісник
(ініціали, прізвище)

[Signature]
(підпис)

Н.В. Гуріна
(ініціали, прізвище)

[Signature]
(підпис)

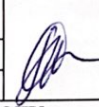
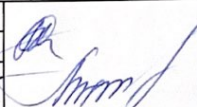
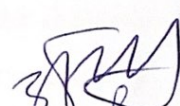
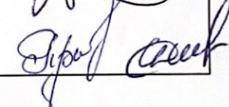
Б.М. Занько
(ініціали, прізвище)

Секретар комісії:

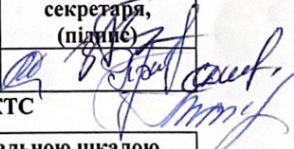
[Signature]
(підпис)

Д.Л. Судак
(ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1. Зміст дипломної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	30		
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	10		
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		
4. Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	50		
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10	10		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	25		
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	10		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	50		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	100		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.Б.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
100	A	5 (відмінно)	01.02.23	

Правила переведенням оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

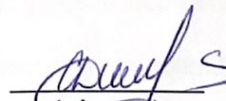
Факультету податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра обліку та консалтингу

ДОВІДКА
про перевірку курсової/кваліфікаційної роботи
(проєкту) на академічний плагіат

1		
	ІПБ автора твору	Денисовець Наталія Олександрівна
	ІПБ наукового керівника	Колісник Олена Пилипівна
	Тип роботи, що перевіряється (курсова, кваліфікаційна робота (проєкт))	Кваліфікаційна робота
	Тема роботи	Концепції організації обліково- аналітичного забезпечення економічно безпечного та стійкого розвитку підприємств
	Рік написання	2022
	Оригінальний текст у роботі складає %	100%
	Схожість %	0%
	Цитати%	17,7%

Відповідальна особа

Судак Д.Л.
(П.І.Б.)

(підпис)

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра обліку та консалтингу
Спеціальність, 071 «Облік і оподаткування»
ОП «Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю»

Затверджую
Завідувач кафедри О.П. Колісник

«23» 09. 2021 р.

**Завдання на кваліфікаційну роботу
здобувачу вищої освіти**

Денисовець Наталії Олександрівні

1. Тема роботи: «Концепції організації обліково-аналітичного забезпечення економічно безпечного та стійкого розвитку підприємств» за матеріалами ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод»

Затверджена наказом ректора від «25» 01.2022 р. № 88

2. Строк здачі закінченої роботи: 29.11.2022р.

3. Цільова установка:

Мета роботи полягає у визначенні ролі та значення обліково-аналітичного забезпечення як важливої складової комплексної системи економічно безпечного та стійкого розвитку підприємства.

Об'єкт дослідження - обліково-аналітичне забезпечення підприємства.

Предмет дослідження - організаційні аспекти обліково-аналітичного забезпечення економічно безпечного та стійкого розвитку підприємства.

Вихідні дані до роботи:

Законодавчі і нормативні документи, наукова і навчальна література, первинні документи, облікові реєстри та форми звітності досліджуваного підприємства

5. Перелік графічного матеріалу: таблиці та рисунки за темою дипломної роботи.

6. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом)

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ТА СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

1.1.Сутність обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства та концепції його розвитку

1.2.Теоретичні засади обліково-аналітичного забезпечення в контексті концепції сталого розвитку підприємства

Висновки до 1 розділу

РОЗДІЛ 2. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРАТ «ВЕТРОПАК ГОСТОМЕЛЬСЬКИЙ СКЛОЗАВОД»

2.1. Формування облікової політики та її роль в системі економічної безпеки підприємства

2.2. Облікове забезпечення економічної безпеки як основи інформаційної системи підприємства

2.3. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства в умовах сталого розвитку

Висновки до 2 розділу

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ТА СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПР, «ВЕТРОПАК ГОСТОМЕЛЬСЬКИЙ СКЛОЗАВОД»

3.1. Удосконалення звітності в умовах сталого розвитку

3.2. Модель аналізу сталого розвитку підприємства з урахуванням ризиків

Висновки до 3 розділу

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

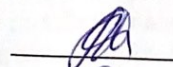
ДОДАТКИ

7. Календарний план виконання роботи

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1.	Вибір теми, вивчення літературних джерел та складання плану роботи	20.09 - 23.09.2021 р.	
2.	Підготовка першого розділу роботи та подання її керівнику	16.05.2022 р.	
3.	Підготовка другого розділу роботи та подання її керівнику	27.09.2022 р.	
4.	Підготовка третього розділу роботи та подання її керівнику	25.11.2022 р.	
5.	Підготовка вступу та висновків	28.11.2022 р.	
6.	Доопрацювання з урахуванням зауважень керівника	29.11.2022 р.	
7.	Перевірка роботи на плагіат	30.11.2022 р.	
8.	Попередній захист роботи	17.01.2023 р.	
9.	Отримання відгуку керівника роботи	24.01.2023 р.	
10.	Отримання зовнішньої рецензії	26.01.2023 р.	
11.	Допуск до захисту зав. кафедрою	01.02.2023 р.	
12.	Захист роботи	03.02 - 04.02.2023 р.	

8. Дата видачі завдання «20» 09.2021 р.

Керівник кваліфікаційної роботи

Колісник О.П.

Керівник освітньо-професійної програми

Колісник О.П.

Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти

Денисовець Н.О.
(прізвище, ініціали)

(підпис)

АНОТАЦІЯ

на кваліфікаційну роботу

на тему: «Концепції організації обліково-аналітичного забезпечення економічно безпечного та стійкого розвитку підприємств»

Мета роботи полягає у визначенні ролі та значення обліково-аналітичного забезпечення як важливої складової комплексної системи економічно безпечного та стійкого розвитку підприємства.

Завданнями роботи є:

- визначення сутності обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства та дослідженні концепцій його розвитку;
- дослідження теоретичних засад обліково-аналітичного забезпечення в контексті концепції сталого розвитку підприємства;
- розкриття питання формування облікової політики та її ролі в системі економічної безпеки та стійкого розвитку підприємства;
- визначення особливостей облікового забезпечення економічної безпеки як основи інформаційної системи підприємства;
- дослідження сутності та значення аналітичного забезпечення діяльності підприємства в умовах сталого розвитку;
- визначення напрямів удосконалення звітності в умовах сталого розвитку;
- побудова моделі аналізу сталого розвитку підприємства з урахуванням ризиків.

Предметом дослідження є організаційні аспекти обліково-аналітичного забезпечення економічно безпечного та стійкого розвитку підприємства.

Об'єктом дослідження є обліково-аналітичне забезпечення підприємства.

Базою дослідження виступає ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод»

За результатами дослідження сформульовані пропозиції щодо формування обліково-аналітичного забезпечення підприємства. Зокрема, рекомендації щодо розробки облікової політики, яка б забезпечувала економічно безпечну діяльність і стійкий розвиток підприємства, а також сприяла формуванню достовірної інформації для потреб користувачів. Визначено напрями удосконалення звітності підприємства в умовах сталого розвитку.

Одержані результати можуть бути використані при організації обліку ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод».

Робота містить 67 сторінок, 10 таблиць, 13 рисунків, 1 формулу. Список використаних джерел складається з 54 найменувань. В роботі 12 додатків.

Ключові слова: обліково-аналітичне забезпечення, економічна безпека, стійкий розвиток, інформаційна система підприємства.

Рік виконання кваліфікаційної роботи 2021-2022 рр.

Рік захисту роботи 2023 р.

ANNOTATION
on qualifying work on a theme:
«Concepts of organization of accounting and analytical support of economically secure and sustainable development of enterprises»

The purpose of the work is to determine the role and importance of accounting and analytical support as an important component of an integrated system of economically secure and sustainable development of the enterprise.

The objectives of the work are:

- definition of the essence of accounting and analytical support of economic security of the enterprise and the study of the concepts of its development;
- study of the theoretical foundations of accounting and analytical support in the context of the concept of sustainable development of the enterprise;
- disclosure of the issue of accounting policy formation and its role in the system of economic security and sustainable development of the enterprise;
- determination of the features of accounting support of economic security as the basis of the information system of the enterprise;
- study of the essence and importance of analytical support of the enterprise in the context of sustainable development;
- identification of directions for improving reporting in the context of sustainable development;
- building a model of analysis of sustainable development of the enterprise taking into account risks.

The subject of the study is the organizational aspects of accounting and analytical support of economically secure and sustainable development of the enterprise.

The object of research is accounting and analytical support of the enterprise.

The base of the research is PrJSC «Vetropack Gostomel Glassworks».

According to the results of the study, proposals for the formation of accounting and analytical support of the enterprise were formulated. In particular, recommendations for the development of an accounting policy that would ensure economically secure activities and sustainable development of the enterprise, as well as contribute to the formation of reliable information for the needs of users. The directions of improvement of enterprise reporting in the conditions of sustainable development are determined.

The obtained results can be used in the organization of accounting of PrJSC «Vetropack Gostomel Glassworks».

The work contains 67 pages, 10 table, 13 drawing, 1 formula. The list of the used sources is counted by 54 names. In-process 12 applications.

Keywords: accounting and analytical support, economic security, sustainable development, enterprise information system.

Year of qualification work 2021-2022.

Year of work defense 2023.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ТА СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ	10
1.1. Сутність обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства та концепції його розвитку	10
1.2. Теоретичні засади обліково-аналітичного забезпечення в контексті концепції сталого розвитку підприємства	20
Висновки до 1 розділу	27
РОЗДІЛ 2. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРАТ «ВЕТРОПАК ГОСТОМЕЛЬСЬКИЙ СКЛОЗАВОД»	28
2.1. Формування облікової політики та її роль в системі економічної безпеки підприємства	28
2.2. Облікове забезпечення економічної безпеки як основи інформаційної системи підприємства	33
2.3. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства в умовах сталого розвитку	41
Висновки до 2 розділу	
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ТА СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПРАТ «ВЕТРОПАК ГОСТОМЕЛЬСЬКИЙ СКЛОЗАВОД»	50
3.1. Удосконалення звітності в умовах сталого розвитку	50
3.2. Модель аналізу сталого розвитку підприємства з урахуванням ризиків	58
Висновки до 3 розділу	67
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ	78

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасні умови господарювання потребують системного підходу при організації економічної безпеки підприємства. Побудова та підтримання економічної безпеки підприємства є пріоритетною серед напрямів його діяльності. А отже, організація діяльності повинна бути спрямована на захист економічних інтересів від будь-яких загроз. Успішний розвиток підприємства залежить також і від того, наскільки ефективним є управління ним. При цьому значний вплив мають управлінські рішення, прийняття яких базується на обліково-аналітичному забезпеченні, що узагальнює інформацію про наявність та використання всіх ресурсів підприємства.

Метою дослідження є визначення ролі та значення обліково-аналітичного забезпечення як важливої складової комплексної системи економічно безпечної та стійкого розвитку підприємства.

Основні завдання дослідження полягають у:

- визначенні сутності обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства та дослідженні концепцій його розвитку;
- дослідженні теоретичних засад обліково-аналітичного забезпечення в контексті концепції сталого розвитку підприємства;
- розкритті питання формування облікової політики та її ролі в системі економічної безпеки та стійкого розвитку підприємства;
- визначенні особливостей облікового забезпечення економічної безпеки як основи інформаційної системи підприємства;
- дослідженні сутності та значення аналітичного забезпечення діяльності підприємства в умовах сталого розвитку;
- визначенні напрямів удосконалення звітності в умовах сталого розвитку;
- побудові моделі аналізу сталого розвитку підприємства з урахуванням ризиків.

Об'єктом дослідження є обліково-аналітичне забезпечення підприємства.

Предметом дослідження є організаційні аспекти обліково-аналітичного забезпечення економічно безпечного та стійкого розвитку підприємства.

Базою для проведення дослідження виступило Приватне акціонерне товариство «Ветропак Гостомельський Склозавод» (далі – ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод»).

Гостомельський склозавод був заснований ще у 1912 році. У 90-х роках минулого століття стає акціонерним товариством. У 2006 році компанія Vetropack Austria Holding AG (Австрія), що входить до швейцарської групи «Ветропак», придбав контрольний пакет акцій, що відкрило нові можливості для подальшого сталого розвитку компанії.

У 2017 році, в квітні, відбулася зміна організаційно правової форми компанії з публічного акціонерного товариства на приватне акціонерне товариство. ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод» займається виготовленням та реалізацією склотари в Україні.

Основний формат продукції – це пляшки для напоїв, банки для харчових продуктів. Ринок збуту орієнтований на забезпечення потреб у скляній тарі за сегментами: мінеральна вода, безалкогольні та інші напої, молочна продукція, банки для харчових продуктів.

На склозаводі функціонують три скловарні печі та 8 машинних ліній, які забезпечують продуктивність 830 т скломаси на добу. Продукція відповідає міжнародному стандарту якості ISO 9001:2015 та схемі сертифікації FSSC 22000. Основні показники, які характеризують економічний стан та фінансові результати діяльності ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод», за період 2018-2020 рр. згруповані та проаналізовані у табл.1.

Необоротні активи підприємства мають нестійку тенденцію, вони то зростають (+300,4 тис. грн. у 2018 р. порівняно з 2020 р.), то зменшуються (-188,5 тис. грн. у 2020 р. порівняно з 2019 р.). Оборотні активи так само, то зменшуються (-73,2 тис. грн. у 2020 р. порівняно з 2018 р., та +117,1 тис. грн. у 2020 р. порівняно з 2019 р.).

Таблиця 1

Основні економічні показники діяльності ПрАТ «Ветропак Гостомельський
Склозавод» за період 2018-2020 рр.*

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Зміни 2020 р. порівняно з:	
				2018 р.	2019 р.
1	2	3	4	5	6
Власний капітал, тис. грн.	636,7	1143,1	901,0	+264,3	-242,1
Нерозподілений прибуток (непокриті збитки), тис. грн.	567,8	1061,1	800,6	+232,8	-260,5
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) тис. грн.	2200,2	2390,1	1890,2	-310,0	-499,9
Собівартість проданої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1596,1	1533,8	1419,3	-176,8	-114,5
Валовий прибуток, тис. грн.	604,1	856,2	470,9	-133,2	-385,3
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток), тис. грн.	328,0	574,6	(39,8)	-367,8	-614,4
Необоротні активи, тис. грн.	835,4	1324,3	1135,8	+300,4	-188,5
Оборотні активи, тис. грн.	1253,3	1063,0	1180,1	-73,2	+117,1
Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	511,3	490,2	581,1	+69,8	+90,9
Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	940,7	754,0	833,8	-106,9	+79,8
Фонд оплати праці, тис. грн.	162,9	218,4	214,2	+51,3	-4,2
Середньооблікова чисельність працівників, чол.	654	645	638	-16,0	-7,0

*складено автором за даними фінансової звітності ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод» за 2018-2020 рр. (дод. А1-А12)

Негативним фактом є збільшення довгострокових зобов'язань і забезпечень (+69,8 тис. грн. у 2018 р. порівняно з 2020 р., та +90,9 тис. грн. у 2020 р. порівняно з 2019 р.). Поточні зобов'язання та забезпечення зменшились у 2020 по відношенню до 2018 р. на 106,9 тис. грн., збільшились у 2020 р. по відношенню до 2019 р. на 79,8 тис. грн.

Фонд оплати праці знизився на 4,2 тис. грн. у 2020 р. порівняно з 2019 р., при цьому відбулося зменшення середньооблікової чисельності на 7 осіб.

За результатами здійсненого аналізу основних економічних показників ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод» за період 2018-2020 рр., можна

дійти висновків, що його діяльність зазнавала труднощів впродовж 2018-2019 рр., оскільки оцінювалася як нестабільна, а в 2020 р. підприємство отримало збиток у розмірі 39,8 тис. грн. Така негативна динаміка визначається за рахунок зниження чистого доходу від реалізації продукції.

Методами дослідження є використання аналізу і синтезу, математичних прийомів дослідження, логічного методу, графічного методу тощо.

Основні публікації по темі дослідження. Дослідженню проблемних питань обліково-аналітичного забезпечення економічно безпечного та стійкого розвитку підприємств присвячені праці вітчизняних вчених та практиків: Баришнікова О.М., Бондар М.І., Бондаренко-Берегович В.В., Бутинець Ф.Ф., Гайдук І.С., Голова С.Ф., Гнилицька Л.В., Гоголь Т.А., Грицишен Д.О., Зубілевич С.Я., Колісник О.П., Кірсанова В.В., Краєвський В.М., Лень В.С., Мазіна О.І., Сокіл О.Г., Пушкар М.С. та ін.

Незважаючи на достатню кількість проведених досліджень, залишається ряд невирішених питань і завдань щодо формування обліково-аналітичного забезпечення з економічно безпечного та стійкого розвитку підприємства.

Наукова новизна. Полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад формування обліково-аналітичного забезпечення економічно безпечного та стійкого розвитку підприємства, побудові моделі аналізу сталого розвитку підприємства з урахуванням ризиків.

Практичне значення одержаних результатів полягає у пропозиціях, щодо формування обліково-аналітичного забезпечення підприємства. Зокрема, рекомендаціях щодо розробки облікової політики, яка б забезпечувала економічно безпечну діяльність і стійкий розвиток підприємства, а також сприяла формуванню достовірної інформації для потреб користувачів. Визначено напрями удосконалення звітності підприємства в умовах сталого розвитку.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень оприлюднені у вигляді наукової статті у фаховому електронному виданні «Ефективна економіка» № 9 (2022), (Категорія «Б»), на тему: «Обліково-

аналітичне забезпечення економічно безпечного та стійкого розвитку підприємства». URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/557/564> [24].

Джерела дослідження: нормативно-законодавчі акти; фахові спеціальні та періодичні видання з питань обліково-аналітичного забезпечення економічно безпечного та стійкого розвитку підприємств; первинні та зведені документи, форми фінансової звітності ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота містить: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Робота викладена на 67 сторінках, містить 10 таблиць, 13 рисунків, 1 формулу, 12 додатків. Список використаних джерел складається з 54 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ТА СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства та концепції його розвитку

Сучасні умови господарювання визначають однією із важливих складових системи економічної безпеки – інформаційне забезпечення. Поясненням цьому є зміни у суспільстві, які трансформували його з індустріального в інформаційне, у якому формування та використання інформації постають головною ланкою економіки.

Протидія загрозам можлива лише тоді, коли є володіння достовірною та точною інформацією, спираючись на яку, суб'єкт господарювання обирає партнерів, встановлює взаємовідносини та визначає форми розрахунків з покупцями та постачальниками, планує інвестування коштів тощо. Саме таку інформацію генерує система бухгалтерського обліку, контролю та аналізу.

Обґрунтування теоретичної основи системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки здійснюється за допомогою аналізу наукових підходів до визначення понятійного апарату елементів, з яких вона формується, зокрема, «обліково-аналітична система» і «обліково-аналітичне забезпечення».

Найбільш широке розуміння «обліково-аналітичної системи» - це система, яка базується на бухгалтерській інформації та включає оперативні дані, використовує для аналізу статистичну, технічну, соціальну та інші види інформації, що необхідні для прийняття управлінських рішень на мікро- та макрорівнях.

В умовах сьогодення фінансова безпека підприємства можна трактуватися як стан його захищеності від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, що забезпечить стабільний розвиток у короткотерміновій і довготерміновій перспективі, та найбільш ефективне використання ресурсів підприємства, що

виражається у позитивних значеннях фінансових показників діяльності підприємства [50].

Автор І.С. Гайдук «виділяє декілька підходів, згрупувавши погляди різних авторів, щодо визначення економічної безпеки підприємства, як: захист проти економічних злочинів; стан захищеності від внутрішніх і зовнішніх загроз; стан ефективного використання ресурсів або потенціалу; наявність конкурентних переваг; реалізація і захист економічних інтересів» [8].

Практика діяльності вітчизняних підприємств підтверджує відсутність необхідного обліково-аналітичного забезпечення, що призводить до формування недостовірних фінансових результатів або ставлення до їх формування носить формальний характер. Відповідно, це спричиняє труднощі для підприємств щодо подальшого їх розвитку, суттєво знижує конкурентоспроможність, що може стати реальною загрозою банкрутства.

Сучасна обліково-аналітична інформація повинна бути значимою (суттєвою) та достатньо репрезентативною.

З одного боку, обліково-аналітичне забезпечення є інформаційною основою для моніторингу стану та рівня економічної безпеки підприємства, а з іншого – специфічним видом професійної діяльності в галузі безпеки, який безпосередньо впливає на її забезпечення [10].

Розглянемо основні підходи та погляди науковців щодо трактування сутності поняття «обліково-аналітичне забезпечення» економічно безпечного та стійкого розвитку підприємства, які наведені у табл. 1.1.

У найпростішому розумінні вітчизняні автори, що займаються проблематикою обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки вважають, що «його головне призначення у розробці системи заходів з метою збереження майна та інформації суб'єкта господарювання відповідно до обраної стратегії його розвитку чи захисту цілісності облікової інформації, що містить комерційну таємницю» [21].

Таблиця 1.1

**Погляди науковців щодо трактування сутності поняття
«обліково-аналітичне забезпечення»***

№ з/п	Автор, джерело	Визначення поняття
1.	Баланюк І.Ф., Пилипів Н.І., Якубів В.М.	Автори розглядають обліково-аналітичне забезпечення як «комплексну систему формування, збору, аналітико-синтетичної обробки, накопичення та передачі обґрунтованої й релевантної обліково-аналітичної інформації, сформованої з використанням методів бухгалтерського обліку й економічного аналізу для прийняття управлінських рішень, здатних сприяти сталому розвитку суб'єктів господарювання» [24].
2.	Гайдук І.С.	Під обліково-аналітичним забезпеченням економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності розуміють «цілісну інформаційну систему, що об'єднує методи та технології усіх видів обліку, аналізу та безпеки з метою прийняття управлінських рішень щодо протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам безпеці діяльності підприємства та його сталому розвитку» [24].
3.	Гнилицька Л.В.	Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства є «інтегрованою системою, яка складається з трьох взаємопов'язаних підсистем (складових), котрі існують в єдиному інформаційному просторі: облікової, аналітичної та спеціального забезпечення» [24].
4.	Гоголь Т.А.	Обліково-аналітичне забезпечення є «складовою інформаційного забезпечення підприємства і представляє собою цілісну інформаційну систему, мета якої - забезпечення якісною та своєчасною економічною інформацією зацікавлених зовнішніх і внутрішніх користувачів з метою прийняття інформаційно обґрунтованих управлінських рішень для забезпечення стійкого розвитку підприємства» [24].
5.	Камінська Т. Г.	Обліково-аналітичне забезпечення – «безперервне, цілеспрямоване формування відповідних інформаційних потоків, підпорядкованих вимогам аналізу, планування та підготовки і контролю фінансових управлінських рішень» [24].
6.	Сокіл О.Г.	Система обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств складається з «системоутворюючих компонентів: підсистеми облікового забезпечення; підсистеми аналітичного забезпечення; підсистем контролю та бюджетування» [24].
7.	Юзва Р.П.	«Сукупність облікових і аналітичних процесів, об'єднаних у обліково-аналітичну систему та спрямованих на задоволення інформаційних потреб користувачів шляхом перетворення первинної інформації в узагальнюючу згідно з визначеними цілями, а також нормативно-правовим, методичним, організаційним, програмним, математичним, технічним та ергономічним забезпеченнями» [24].

Джерело: згруповано автором за джерелом [24]

З огляду на розглянуті властивості системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки, базовою виступає облікова система, оскільки саме на підґрунті її інформації проводиться аналіз діяльності підприємства. Облікова система забезпечує формування, групування та узагальнення потрібної інформації, відповідно до визначеної методики та технології обліку (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Властивості системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки [21]

Отже, мета обліково-аналітичного забезпечення полягає у поєднанні процедур бухгалтерського обліку та економічного аналізу для формування інформації, яка узагальнює результати діяльності та забезпечує аналітикою прийняття обґрунтованих управлінських рішень [24].

Сформульована мета розкриває основні функції обліково-аналітичного забезпечення системи управління як частини інформаційно-аналітичного забезпечення: інформаційну, облікову та аналітичну [8].

З огляду на зазначені завдання «обліково-аналітичне забезпечення повинно відповідати таким вимогам: надавати користувачам інформацію про поточний стан і тенденції розвитку підприємства та зміну конкурентного середовища; забезпечувати внутрішній контроль за діяльністю підприємства; чітко та

достовірно відображати у звітності всі господарські операції, що здійснюються на підприємстві; формувати базу вихідної інформації для складання планів розвитку підприємства; виявляти вплив окремих чинників на формування, використання та кругообіг активів і капіталу; сигналізувати про виявлення суттєвих змін у середовищі, які можуть вказувати на момент виникнення чи реалізації певної загрози» [21].

Також, розглядаючи механізм обліково-аналітичного забезпечення як невід'ємного компонента функціонування системи економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності, можна визначити його функціональні складові: інформаційну, правову, методичну, технологічну [10].

Інформаційна складова обліково-аналітичного забезпечення включає збір, обробку та накопичення інформації про фактори внутрішнього та зовнішнього середовища з ціллю оцінки рівня та стану економічної безпеки підприємства, його потенційних конкурентів і партнерів, а також формування тактики і стратегії протидії загрозам діяльності підприємства і його стійкому розвитку.

Правова складова забезпечує формування організаційно-правового механізму реалізації обліково-аналітичної діяльності в системі економічної безпеки та включає: законодавчі акти, які регулюють здійснення господарської та підприємницької діяльності, збір та отримання інформації, ведення обліку, забезпечення безпеки тощо; постанови КМУ, що стосуються визначення порядку одержання та надання інформації, віднесення її до комерційної таємниці тощо; внутрішні нормативні документи суб'єкта господарювання (положення, інструкції, розпорядження тощо), які забезпечують організацію та здійснення діяльності суб'єктів забезпечення безпеки, в т.ч. статут підприємства.

Технологічна складова обліково-аналітичного забезпечення поєднує набір процедур, якими володіють аналітики з фінансово-економічної безпеки для одержання, обробки та надання необхідної інформації її користувачам. Це супроводжується впровадженням на підприємствах автоматизованої обробки інформації, через застосування програмного забезпечення тощо.

В основі технології обробки та надання обліково-аналітичної інформації є

відповідна методика її трансформації. Методом забезпечення обліково-аналітичної інформації в системі економічної безпеки є упорядкована сукупність дій, які необхідно здійснити, для вирішення певного завдання чи досягнення поставленої мети. До методів, які застосовують у процесі обліково-аналітичного забезпечення включають:

- первинне спостереження та документація, як способи здійснення оперативного обліку;
- оцінювання та калькуляція, інвентаризація, узагальнення інформації у звітності, як способи здійснення бухгалтерського обліку;
- порівняльний аналіз, факторний аналіз, коефіцієнтний аналіз, аналіз безбитковості, як способи здійснення фінансового та управлінського аналізу;
- спеціальні способи отримання інформації, яка необхідна для забезпечення економічної безпеки підприємства.

Зважаючи на проведені дослідження вітчизняними науковцями, сутність системи обліково-аналітичного забезпечення можна представити у «об'єднанні облікових та аналітичних операцій в один процес, здійсненні оперативного мікроаналізу та використання його результатів при моделюванні управлінських рішень в системі економічної безпеки підприємства. А відповідно, основною метою вважати надання достовірної інформації для управління економічними процесами підприємства при виборі напрямів підтримання його безпеки та стійкого розвитку» [8].

Опираючись на теоретичні основи щодо формування обліково-аналітичного забезпечення й враховуючи вимоги, які висувуються до інформації системою економічної безпеки, вважаємо, що під «обліково-аналітичним забезпеченням економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності слід розуміти цілісну інформаційну систему, яка поєднує методи й технології всіх видів обліку, аналізу й безпеки з метою прийняття управлінських рішень щодо протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам безпеки діяльності підприємства і його постійному розвитку» [10].

Сутність системи обліково-аналітичного забезпечення укладається в об'єднанні облікових і аналітичних операцій в один процес, здійсненні оперативного мікроаналізу та використання його результатів при моделюванні управлінських рішень у системі економічної безпеки підприємства. Розглядаючи цю систему з позицій її змісту, можна констатувати, що вона складається із трьох взаємозалежних підсистем: інформаційної, облікової й аналітичної (рис. 1.2).

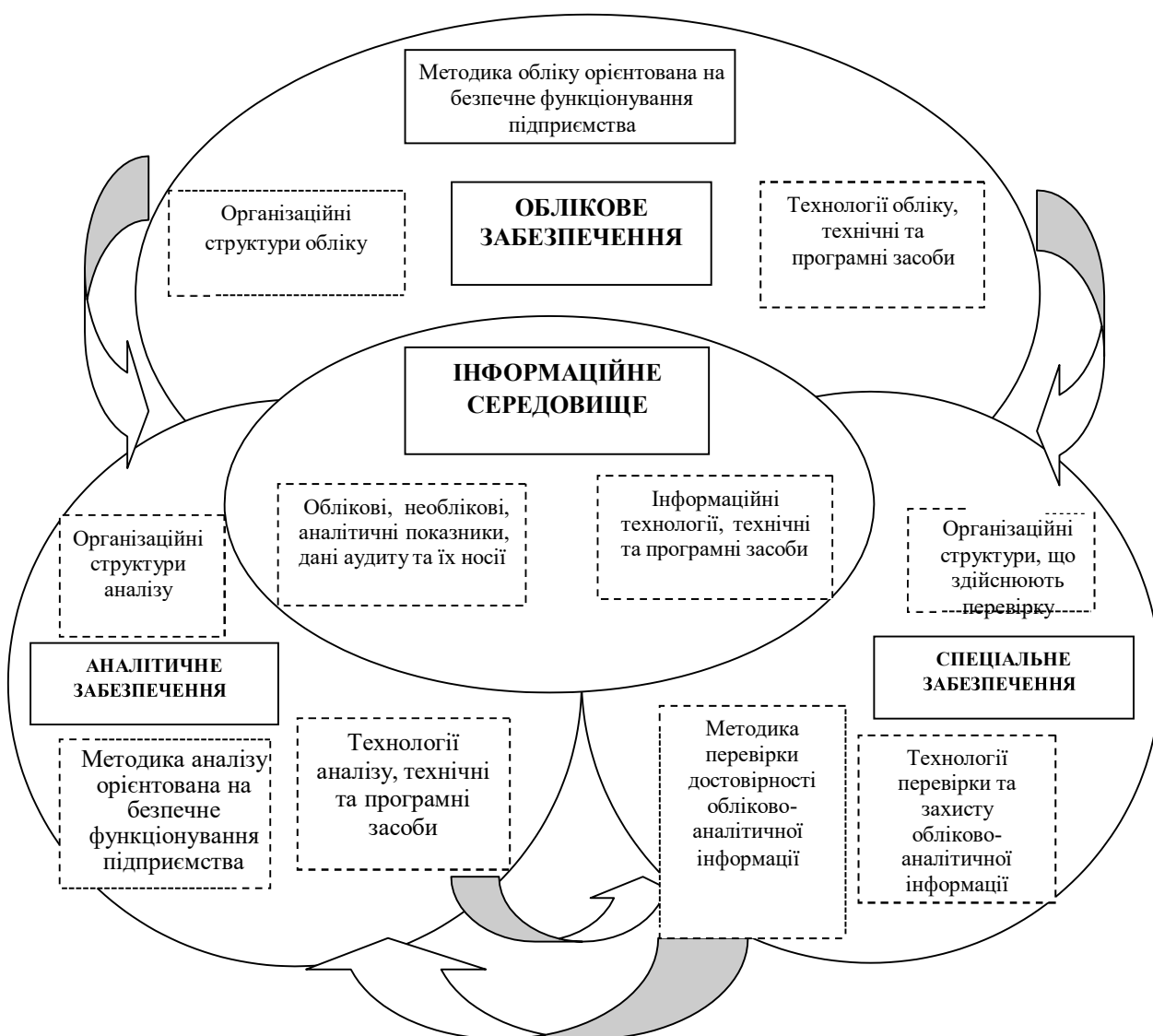

Рис. 1.2. Складові обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства [10]

Базовою в системі обліково-аналітичного забезпечення є облікова система, адже саме на основі її інформації здійснюється аналіз діяльності підприємства.

Вона забезпечує формування, нагромадження, класифікацію й узагальнення необхідної інформації. Ці процедури здійснюються відповідно до встановленої методології й технологією обліку.

Соціально-економічний розвиток України формується на базі концепцій та сучасних моделей розвитку підприємств.

«Відтак, саме поняття «концепція» означає систему взаємопов'язаних і логічно вибудованих поглядів (задумів, ідей) відносно будь-якого явища або процесу (об'єкта дослідження), що впливають один з одного і спрямовані на вирішення проблем і завдань стосовно досягнення цілей (результату від використання концепції) шляхом дотримання принципів, застосування відповідних інструментів (способів, методів, планів), які мають наукове і практичне значення» [29].

«Систематизація економічного та обліково-аналітичного контексту змісту активізаційних концепцій розвитку підприємства, обґрунтованих різними вченими дає змогу виділити узагальнюючі їх постулати, зокрема:

- 1) здійснення безперервного розвитку на основі етапізації життєвого циклу;
- 2) необхідність керування процесом;
- 3) пріоритет інтенсивного розвитку на основі раціоналізації ресурсів, що забезпечується стимулюванням персоналу до інноваційної активності;
- 4) комплексне врахування стану підсистем загальної системи і впливу на них факторів зовнішнього середовища;
- 5) наявність обґрунтованих принципів, які закладено в основу концепції» [29].

Основними з сучасних теорій та концепцій розвитку підприємств є: теорія спрямованого розвитку підприємств, теорія циклічного розвитку та концепція життєвого циклу підприємств [49].

При «теорії спрямованого розвитку підприємств» – «розвиток підприємств трактується як послідовність переходів від одного стану внутрішньої та зовнішньої рівноваги, до іншого аналогічного стану, сформованого поточними

обставинами і факторами. Траєкторія розвитку окремого підприємства може бути різного виду, але в цілому вона залежить від його здатності пристосовуватися до змін середовища господарювання та розв'язувати внутрішні суперечності. В основу оцінювання та аналізу розвитку підприємства покладено його виробничу функцію і бюджетні обмеження» [49].

За такої теорії розвитку підприємства, базовим критерієм аналізу вважається технічна ефективність виробничої системи, тобто здатність з відповідною якістю перетворювати фактори виробництва у економічні блага. При цьому, перехід від одного рівня технічної ефективності до іншого потребує як додаткових витрат, так і часу. Щодо загального розвитку підприємства, то він обмежується досягнутим рівнем розвитку науки і техніки.

Наступна теорія – «теорія циклічного розвитку підприємств». Підґрунтям для цієї теорії стали емпіричні свідчення щодо періодичного виникнення економічних криз у розвитку соціально-економічних систем різних рівнів. Накопичені факти дозволили зробити висновок, що підприємства розвиваються циклічно від однієї фази кризи до іншої.

В основу цієї теорії покладено критерій економічної ефективності, яка періодично має тенденцію то до зростання, то до зниження під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів. Дальшим розвитком цієї теорії є концепція спірального розвитку підприємств, яка характеризується не тільки коливаннями ефективності соціально-економічних систем, а й їх переходом до якісно нового рівня.

«Концепція життєвого циклу підприємств» передбачає, що розвиток підприємства аналізується за критеріями витрат та отриманих результатів від моменту створення соціально-економічної системи до моменту її ліквідації, як організаційно самостійного утворення» [49].

Теоретичними основами цієї теорії є «закон спадної віддачі економічних ресурсів і характер розвитку ринків. Кожне підприємство проходить різні етапи (створення, зростання, стабілізації, спад), які характеризується різними особливостями:

- 1) обсягом і структурою витрат;
- 2) фінансовими результатами;
- 3) швидкістю зміни витрат і фінансових результатів» [49].

Розподіляють дві найбільш відомі концепції економічного розвитку підприємства – «концепція життєвих циклів Іцхака Адізеса» та «концепція розвитку підприємства Ларрі Грейнера» [49].

«Концепція життєвих циклів» передбачає, що підприємство, як різновид соціально-культурних систем, створюється людьми, і відповідно не є постійним. У теорії під «життєвим циклом» розуміється період від зародження системи до її загибелі. В основі виділення стадій (фаз) життєвого циклу підприємства І. Адізеса зазначає про співвідношення двох параметрів діяльності підприємства – гнучкості і контрольованості [40].

«Концепція еволюційного розвитку підприємства» утворилася ще в 70-х роках минулого століття та була розроблена американським ученим Ларрі Грейнером та до нашого часу є популярною серед теоретиків та практиків менеджменту.

Л. Грейнер «описує організаційне зростання і розвиток як еволюційну зміну певних періодів – стадій: підприємницька, колективістська, делегування, формалізації і співпраця. На кожній стадії діяльність підприємства фокусується на якомусь конкретному аспекті, і кожна стадія завершується кризою, що несе загрозу виживанню підприємства. Якщо підприємство справляється з кризою успішно, то воно вступає в наступну стадію» [49].

У 1992 році в м. Ріо-де-Жанейро на Конференції ООН з питань навколишнього середовища та розвитку, одностайно проголошено, що основою розв'язання соціально-економічних та ресурсо-екологічних проблем є перехід до моделі сталого розвитку.

«Концепція сталого розвитку» економіки була визнана світовим співтовариством домінуючою ідеологією розвитку у XXI столітті, стратегічним напрямом забезпечення матеріального, соціального та духовного прогресу суспільства. Потреба переходу до моделі «сталого розвитку» всіх країн світу

обумовлена об'єктивними причинами, зокрема, демографічним зростанням, сучасною науково-технічною революцією, а також проблемним станом земної біосфери, суттєвим зниженням її відтворювальних та асиміляційних можливостей як наслідок антропогенних змін природи» [49].

Стійкий розвиток підприємства є безперервним, збалансованим, антикризовим і керованим підвищенням економічної ефективності діяльності з одночасним розширенням сфери відповідальності перед суспільством і заходами зі збереження навколишнього середовища, метою якого є покращення якості життя не тільки нинішнього, а й майбутнього поколінь.

1.2. Теоретичні засади обліково-аналітичного забезпечення в контексті концепції сталого розвитку підприємства

Екологічна проблема є не стільки природоохоронною, скільки соціально-економічною. Адже йдеться про нормальні умови життя та здоров'я людини. Тому необхідно вживати рішучих і невідкладних заходів на всіх рівнях управління – загальнодержавному, регіональному та локальному. Глобальна за своєю суттю ресурсо-екологічна проблема повинна розв'язуватися кожною країною залежно від її природно-екологічних і соціально-економічних особливостей.

«Сталий соціально-економічний розвиток будь-якої країни означає, зрештою, таке функціонування її господарського комплексу, коли одночасно забезпечуються: задоволення зростаючих матеріальних і духовних потреб населення; раціональне та екологічнобезпечне господарювання й високоефективне використання природних ресурсів; підтримання сприятливих для здоров'я людини природно-екологічних умов життєдіяльності, збереження, відтворення і примноження якості довкілля та природно-ресурсного потенціалу суспільного виробництва. Інакше кажучи, сталий розвиток – це насамперед економічне зростання, за якого ефективно розв'язуються найважливіші проблеми

життєзабезпечення суспільства без виснаження, деградації і забруднення довкілля» [49].

Реалізацію принципів сталого розвитку в Україні необхідно розглядати у поєднанні з державними ринковими реформами. Перехід до сталого розвитку країни і її окремих регіонів повинен відбуватися у взаємозв'язку з радикальною структурною та техніко-технологічною перебудовою суспільного виробництва на базі прискорених темпів науково-технічного прогресу, зокрема у напрямі всеохоплюючої екологізації усіх сфер людської діяльності. Такий підхід повинен бути врахований при розробці Національної стратегії сталого розвитку.

Основними важливими передумовами переходу України до моделі сталого розвитку на національному та регіональному рівнях є:

- ефективне та екологічно безпечне функціонування економіки з можливістю досягнення вищих показників життєвого рівня населення;
- раціональне використання, збереження та відтворення природних ресурсів, всеохоплююча охорона навколишнього природного середовища, як найголовніші передумови забезпечення ресурсо-екологічної безпеки теперішнього та майбутнього покоління, дотримання у біосфері екологічної рівноваги;
- стабілізація демографічної ситуації та забезпечення у суспільстві принципів соціальної справедливості, які реалізуються через систему правових гарантій і ефективної демографічної політики з метою досягнення соціально-економічного розвитку та екологічного балансу територіальних громад;
- розширення напрямів міжнародного співробітництва для ефективного усунення ресурсо-екологічних проблем та забезпечення сталого розвитку національної економіки в умовах глобалізації.

Економіка України потребує широкомасштабного оновлення застарілої матеріально-технічної бази суспільного виробництва з врахуванням ресурсо-екологічних вимог, сучасних стандартів. Така модернізація повинна здійснюватися на основі використання екологічно безпечних технологій, безвідходних чи маловідходних замкнених виробничих циклів, що надають

можливість комплексно використовувати мінерально-сировинні ресурси та звести до мінімуму викиди забруднюючих речовин у довкілля.

Одночасно з економічною безпекою підприємства, виникла потреба у застосуванні концепції сталого розвитку, сформульованої спочатку для вирішення суспільних проблем, а з часом стала основою дослідження тенденцій розвитку підприємств у розрізі економічних, екологічних та соціальних складових з орієнтацією на досягнення стійких темпів динаміки.

Поняття концепції стійкого розвитку визначає комплексний підхід до такої діяльності підприємства, за якої економічні, соціальні та екологічні цілі розвитку взаємно врівноважені та інтегровані між собою. За умов стійкого розвитку темпи економічного зростання не повинні перевищувати темпів відтворення природних ресурсів з ціллю збереження їх для наступних поколінь.

Поняття «сталий розвиток» має велику кількість трактувань, але найпоширенішим є визначення Міжнародної комісії ООН з навколишнього середовища і розвитку і визначається як «розвиток, який задовольняє потреби сьогодення без шкоди для здатності майбутніх поколінь задовольнити своїй». Отже, сталий розвиток – це спосіб організації діяльності суспільства, за якою він зможе існувати в довгостроковій перспективі. Він має на меті досягнення соціальної та економічної справедливості, збереження навколишнього середовища та відновлення використаних природних ресурсів.

Таким чином, сутність «сталого розвитку» полягає у визначенні життєздатних схем, що враховують і збалансовують економічні, соціальні та екологічні, аспекти людської діяльності. Ухвалюючи рішення на підприємстві чи окремої громади, необхідно враховувати перспективу на далеке майбутнє.

Автор економічної теорії сталого розвитку Г. Дейлі вважає, що «сталий розвиток – це гармонійний, збалансований, безконфліктний прогрес усієї земної цивілізації, груп країн (регіонів, субрегіонів), а також окремо взятих країн за науково обґрунтованими планами (методами системного підходу), коли в процесі неухильного інноваційного інтенсивного (а не екстенсивного) економічного розвитку країн одночасно позитивно вирішується комплекс питань

щодо збереження довкілля, ліквідації експлуатації, бідності та дискримінації як кожної окремо взятої людини, так і цілих народів чи груп населення, у тому числі за етнічними, расовими чи статевими ознаками» [31].

Концепція сталого розвитку стосується не лише екологічної ситуації, вона охоплює всі сфери людського життя, зокрема економічну та соціальну також.

Сталий розвиток підприємства забезпечується за рахунок поєднання та збалансування трьох складових діяльності кожного суб'єкта: соціальна (передбачення можливих проблем управління персоналом, формування якісної системи, орієнтованої на підтримку культурної і соціальної стабільності); економічна (зростання економічних показників ефективності завдяки раціональному використанню природних ресурсів та оптимізації бізнес-процесів організації); екологічна (орієнтація на цілісність та збереження фізичної та біологічної природних систем за допомогою екологізації виробничих процесів та забезпечення відповідної політики діяльності організації, впровадження корпоративної та соціальної відповідальності).

Взаємозв'язок зазначених складових обумовлений тим, що лише зростання економічних показників не усуне проблем, які виникають в соціальній сфері, і, тим більше, не призведе до екологічної стійкості. Розроблена концепція стійкого розвитку пропонує комбінований підхід до діяльності компаній, при якому досягається паритетність соціальних, економічних та екологічних цілей підприємства, їх інтеграція та взаємозв'язок, зокрема ототожнення темпів економічного зростання та швидкості відновлення природних ресурсів.

Екологічна політика підприємства – це «діяльність, яка спрямована на забезпечення ефективного використання та відтворення природних ресурсів, охорону навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки виробництва певного продукту чи товару. Екологічний облік допомагає приймати ефективні управлінські рішення у сфері природокористування і охорони навколишнього природного середовища» [25].

Сталий розвиток суб'єктів господарювання обумовлений здатністю керівництва приймати оптимальні управлінські рішення, для яких необхідна

ефективна інформаційна база, основу якої становлять бухгалтерський облік та економічний аналіз. Відповідно, формування обліково-аналітичної системи є об'єктивною необхідністю та потребою керівника кожного підприємства у проведенні аналізу та оцінці виробничих ситуацій.

Основні цілі формування обліково-аналітичного забезпечення це: надання інформаційної підтримки при прийнятті рішень; проведення аналізу та оцінки ефективності діяльності підприємства в цілому та в розрізі його підрозділів; контроль і планування економічної ефективності діяльності підприємства; вибір напрямів розвитку економічного суб'єкта; забезпечення економічної безпеки підприємства.

Взаємозв'язок обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою та сталого розвитку наведено на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Система обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства та сталого розвитку [31]

Основною в системі обліково-аналітичного забезпечення виступає облікова система, до якої включають оперативний, статистичний та бухгалтерський облік, що поєднує фінансовий та управлінський облік.

Бухгалтерський облік є базовим джерелом інформації, яка необхідна для аналізу з подальшим прийняттям управлінських рішень під час здійснення управління сталим розвитком підприємства та його економічною безпекою.

Аналітична складова обліково-аналітичного забезпечення за допомогою аналітичних та економіко-математичних методів досліджує наявність, структуру, динаміку економічних показників, вивчає ефективність їх використання, розглядає вплив чинників на фінансове становище і фінансовий результат суб'єкта господарювання, використовуючи різні види інформації. Складовими аналітичної підсистеми інформаційного забезпечення управління є фінансовий та управлінський аналіз.

Отже, належним чином організоване обліково-аналітичне забезпечення, яке базується на обліковій інформації та отриманих на її базі аналітичних даних, сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень.

Обліково-аналітичне забезпечення являє собою єдність систем обліку і аналізу, які об'єднані інформаційними потоками для управління економічними процесами під час вибору напрямків сталого розвитку підприємства та варіантів їх фінансування.

«Причинами необхідності ведення бухгалтерського обліку екологічної діяльності суб'єкта господарювання є: операції, пов'язані з екологічною діяльністю суб'єкта господарювання, а також їх вплив на фінансові результати повинні бути відображені в бухгалтерському обліку; кредиторам та інвесторам необхідно володіти інформацією про екологічну діяльність підприємства для прийняття рішень щодо побудови з ним відносин; підприємства можуть мати переваги у конкурентній боротьбі за покупців, якщо зможуть довести, що їх товари та послуги кращі з екологічної точки зору, це сприятиме збільшенню доходів підприємства; бухгалтерський облік екологічної діяльності є засобом досягнення стійкого розвитку» [18].

Витрати, які пов'язують з охороною навколишнього середовища, відносять на конкретну продукцію та відображають їх окремо, лише за умови їх у складі прямих витрат. Детальний облік витрат, пов'язаних з природоохоронними заходами щодо окремих видів продукції потребує розподілу загальних витрат за місцями їх виникнення [23]. Такі екологічні витрати виникають при запозиченні коштів на ведення ефективної господарської діяльності та запобігання екологічним наслідкам, а також управління екологічною діяльністю на підприємстві.

Управління екологічною діяльністю підприємства полягає в тому, що екологічна діяльність має розподіляти екологічні витрати на такі, що забезпечують виробничий процес та ті, що забезпечують охорону навколишнього середовища. Екологізацію бухгалтерського обліку можна представити у вигляді звітності, яку формують підприємства (табл.1.2).

Таблиця 1.2

Формування екологічної звітності на підприємстві*

Вид екологічного звіту	Об'єкт	Користувачі
Декларація з екологічного податку	Здійснення викидів, скидів, забруднюючих речовин	Власники, інвестори, кредитори, податкові органи та органи статистики
Управлінська звітність (пропонується)	Витрати на запобігання охорони навколишнього природного середовища	Власники, керівництво

*Джерело: [25]

За даними табл. 1.2 можна зазначити, що кожному підприємству необхідно працювати над удосконаленням звітності щодо екологічного обліку та особливо її значимості і використання. Тому для кожного підприємства, можна надати рекомендації для запобігання екологічних наслідків, а саме: якісне відображення інформації щодо екологічної діяльності у звітності; ведення управлінської звітності по формуванню витрат на охорону навколишнього природного середовища; проведення аудиторських та контрольних заходів управління екологічною діяльністю.

Висновки до розділу 1

Обліково-аналітичне забезпечення відіграє суттєву роль у забезпеченні прийняття ефективних управлінських рішень, але сучасні умови господарювання змінюють вимоги і критерії до інформаційної бази обліково-аналітичної системи. Такі зміни пов'язані, в першу чергу, із зростанням корисності економічної інформації, по-друге, якісних змінах у формах внутрішньої звітності, та відборі оптимального переліку показників первинної документації і розрахункових показників економічної ефективності діяльності підприємств.

Обліково-аналітичне забезпечення являє собою поєднання систем обліку і аналізу, які взаємопов'язані інформаційними потоками для управління економічними процесами під час вибору напрямків сталого розвитку підприємства та варіантів їх фінансування.

Концепція сталого розвитку охоплює всі сфери людського життя, не тільки екологічний стан, а й економічну і соціальну, зокрема. В сучасних умовах ринку забезпечення сталого розвитку є одним із основних пріоритетів, що передбачає ефективність бізнес-діяльності. Це зумовлене тим, що саме сталість діяльності надає ряд переваг, таких як підвищення рівня організаційного управління та соціальної відповідальності, нові ринкові можливості та зростання інвестиційної привабливості, інноваційність у виробничих та управлінських процесах, мінімізація ризиків та скорочення витрат, а також створення сприятливих умов для розвитку майбутніх поколінь за рахунок раціонального розподілу і використання ресурсів.

Управління екологічною діяльністю є важливим аспектом здійснення господарської діяльності кожного підприємства. Для того, щоб підприємство нормально функціонувало, необхідно вести екологічний облік. Показники, що наводяться в екологічному звіті носять суто інформаційний характер, а це не гарантує якісного відображення діяльності. Саме тому необхідно запроваджувати контрольні заходи на збереження навколишнього природного середовища для запобігання виникнення екологічних ризиків.

РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПРАТ «ВЕТРОПАК ГОСТОМЕЛЬСЬКИЙ СКЛОЗАВОД»

2.1. Формування облікової політики та її роль в системі економічної безпеки підприємства

Поступовий перехід економіки України до ринкової, суттєво змінив умови діяльності підприємств. Реформування вітчизняної економіки, зміни в законодавстві, економічна криза та інші фактори впливу суттєво загострюють проблему гарантування економічної безпеки підприємств.

«Економічна безпека – це такий стан господарюючого суб'єкта, при якому він нейтралізує негативні зовнішні впливи й досягає поставлених цілей при найбільш ефективному використанні наявного потенціалу в умовах невизначеності» [16].

Однією з головних складових управління в забезпеченні економічної безпеки вважають облікову систему, тобто, бухгалтерський облік, в межах якого функціонує фінансовий та управлінський. Фундаментальною основою побудови облікової системи є облікова політика, яка обумовлює не тільки якість інформації, але й економічну ефективність діяльності у багатьох напрямках.

«Методична база ведення бухгалтерського обліку складається з використання первинних облікових документів та документообігу, інвентаризації, оцінки, калькулювання, виконання розрахунків, відображення господарських операцій, контролю, звітності. Створення цілісної системи обліку передбачає активне застосування специфічного елемента регулювання бухгалтерського обліку – облікової політики підприємства» [16].

У зв'язку з трансформацією національної системи бухгалтерського обліку та приведенням її у відповідність вимогам ринкової економіки та міжнародних стандартів фінансової звітності, суб'єктам господарювання надається більше самостійності при організації бухгалтерського обліку, яка реалізується за

допомогою розробки та подальшого дотримання облікової політики.

«Облікова політика - сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності» [46].

Тобто, підприємство самостійно обирає певні способи і методи ведення бухгалтерського обліку, виходячи з чинних нормативних документів та особливостей діяльності. Облікова політика надає можливість використовувати різні варіанти відображення фактів господарського життя залежно від поставленої мети. Проте, переваги сучасного обліку криють таку загрозу, як помилки при формуванні облікової політики.

«Облікова політика також регламентує форми облікової праці, що здатні гарантувати контроль не тільки за відповідністю облікової інформації дійсності, а й її збереження. Загрозою для діяльності підприємства є неякісна інформація, що впливає на прийняття управлінських рішень або стає приводом для конфліктів з боку контролюючих органів, власників, контрагентів» [43].

Загрозою для економічної безпеки підприємства є розголошення інформації, яка містить у собі комерційну таємницю. Проте, закритість інформації, що повинна бути публічною, також може стати загрозою для ефективності діяльності підприємства. Наведені загрози підтверджують наявність прямого зв'язку між обліковою політикою та економічною безпекою. Але підтримка економічної безпеки спонукає до вдосконалення вибору способів і методів відображення господарських фактів та їх економічної доцільності при формуванні облікової політики, що забезпечує зворотній зв'язок.

На ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод» облікова політика формується у Наказі про облікову політику (дод. Б1). Проведені дослідження змісту облікової політики, доводять відсутність елементів, які б розкривали інформацію про екологічну (природоохоронну діяльність) підприємства.

Враховуючи суттєву специфіку об'єктів обліку природоохоронної діяльності та їх різноманітність необхідним є окреме висвітлення особливостей облікової політики такої діяльності.

«Об'єкти обліку природоохоронної діяльності підприємств, що є об'єктами облікової політики, включають: витрати на здійснення природоохоронних заходів; засоби (активи) природоохоронного призначення (їх оцінка); екологічні зобов'язання» [18].

При розробці облікової політики в частині витрат природоохоронної діяльності одним з найважливіших питань є їх ідентифікація та класифікація.

В межах облікової політики є необхідним розробити робочий план рахунків в частині обліку витрат природоохоронної діяльності, що забезпечить ефективне інформаційне забезпечення їх управління.

При розробці облікової політики щодо природоохоронної діяльності необхідно визначитися з підходами до обліку екологічних зобов'язань. При формуванні облікової політики стосовно екологічних зобов'язань необхідно визначитися у складі яких витрат вони мають знайти відображення або за рахунок яких джерел покриватися.

Запропоновано основні елементи облікової політики щодо природоохоронної діяльності досліджуваного підприємства та представлено у табл. 2.1.

Отже, при формуванні облікової політики у частині природоохоронної діяльності необхідно «чітко визначитися із складом витрат природоохоронної діяльності, їх документальним оформленням та аналітичним обліком, що, у свою чергу забезпечить оптимальну податкову політику щодо екологічного податку та ефективне управління природоохоронною діяльністю» [18].

Одним з елементів облікової політики, повинен бути затверджений порядок контролю за господарськими операціями. Також, згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «облікова політика має відображати об'єкти та періодичність проведення інвентаризації, виконуючи одночасно функцію контролю за майном господарюючого суб'єкта та запобіганню зловживанням чи розкраданням, що усуває зниження рівня економічної безпеки» [46].

Таблиця 2.1

Основні елементи облікової політики щодо природоохоронної діяльності

ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод»*

№ з/п	Об'єкт облікової політики	Елементи облікової політики
1.	Витрати на здійснення природоохоронних заходів	<p>«вартість матеріалів і покупних напівфабрикатів, які витрачені на функціонування засобів природоохоронного призначення, а також вартість матеріалів, спожитих на поліпшення технічного стану й технічне вдосконалення природоохоронних засобів, здійснення дослідів та випробувань, які спрямовані на технічне вдосконалення цих засобів;</p> <ul style="list-style-type: none"> - вартість палива та енергії, які спожиті в процесі функціонування природоохоронних засобів, та інших робіт природоохоронного характеру; - оплату праці (основну та додаткову) із відрахуваннями на соціальне страхування працівників, зайнятих обслуговуванням усіх засобів природоохоронного призначення, приведенням земель у придатний для подальшого використання стан, включаючи роботи з рекультивації та здійснення інших природоохоронних заходів; - витрати на утримання та експлуатацію засобів природоохоронного призначення, включаючи амортизацію й витрати на поточний ремонт; - цехові та загальні по підприємству (експлуатаційні) витрати за відповідною номенклатурою статей, що пов'язані з утриманням апарату служб охорони природи цеху, підприємства, організації; - витрати на охорону праці працівників, які зайняті обслуговуванням засобів природоохоронного призначення і виконанням інших робіт, пов'язаних з охороною природи та раціоналізацією природокористування; - витрати, пов'язані із спільним використанням підприємствами та організаціями регіону об'єктів природоохоронного призначення, і платежі за надані підприємству (організації) природоохоронні послуги» [18].
2.	Засоби (активи) природоохоронного призначення (їх оцінка)	<p>«природно-ресурсний потенціал – оцінка за справедливою вартістю;</p> <ul style="list-style-type: none"> - відходи виробництва – за обліковою вартістю; - необоротні активи природоохоронного призначення- за обліковою вартістю [18].
3.	Екологічні зобов'язання	<ul style="list-style-type: none"> - обумовлені основною діяльністю – податки, збори; - викликані порушенням екологічного законодавства – компенсація шкоди, штрафи» [18].

*запропоновано автором на основі джерела [18]

Отже, система внутрішнього контролю, яка сформована у обліковій політиці ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод», може виступати потужним засобом для запобігання внутрішнім та зовнішнім впливам. Все це підтверджує очевидність, що облікова політика підприємства повинна змінюватися з урахуванням необхідності забезпечення системи економічної безпеки. Такий перегляд облікової політики повинен бути комплексним, проте основною ціллю має стати мінімізація чи нейтралізація зовнішніх і внутрішніх загроз.

Напрями дій щодо забезпечення економічної безпеки у обліковій політиці являють собою складну систему аналізу та рішень у сферах фінансового та управлінського обліку і економічної безпеки, що створює сприятливі умови для ведення діяльності та досягнення визначеної мети.

При розробці або удосконаленні облікової політики головному бухгалтеру доцільно забезпечити висвітлення підходів не тільки до відображення в обліку і звітності традиційних економічних об'єктів, а й орієнтуватися на прогноз майбутнього розвитку, забезпечення економічної безпеки і передбачити можливість формування інформації нефінансового характеру, за якими оцінюється результативність діяльності підприємства, окреслити методи їх обрахунку. Відповідні показники можуть бути деталізовані у додатку до Наказу про облікову політику в довільній формі або зафіксовані в іншому локальному акті.

Облікову політику підприємства на сьогодні можна розглядати як один із найбільш ефективних інструментів інформаційної облікової системи, який може використовуватися в господарській діяльності з метою підвищення рівня економічної безпеки підприємства. Але, не зважаючи на резерви та можливості облікової політики, досить багато підприємств не використовують її в повній мірі, при цьому приділяють занадто мало уваги потенційним можливостям облікової політики щодо її впливу на фінансову безпеку підприємства та інші складові стабільного розвитку. Облікова система кожного конкретного

підприємства залежить від його облікової політики, яка може суттєво відрізнятися між двома схожими за розмірами і видами діяльності підприємствами. Адже загальновідомо, що саме облікова політика визначає та окреслює методи ведення обліку, що будуть застосовуватися в обліковому процесі, величину доходів та витрат, активів, зобов'язань та інших об'єктів. Саме вищеперераховані об'єкти у комплексі формують економічну безпеку суб'єктів господарської діяльності. Тому вибір методів та прийомів облікової політики, правильність застосування принципів обліку щодо тих чи інших операцій важливі з теоретичної та практичної точки зору.

Облікова політика – це засіб визначення у законодавчий спосіб розміру прибутку, що є бажаним. Саме тому, правильний підхід щодо обрання методів, способів та прийомів, у більшості визначає ефективність всієї господарської діяльності.

Таким чином, облікова політика закладає основу економічної безпеки у сфері фінансового та економічного управління. Враховуючи це, потрібно звернути увагу на розкриття місця і завдань облікової політики у системі економічної безпеки підприємства.

2.2. Облікове забезпечення економічної безпеки як основи інформаційної системи підприємства

Поточні умови діяльності більшості вітчизняних підприємств вимагають зосередження особливої уваги щодо проблем забезпечення їх економічної безпеки. Ефективність системи економічної безпеки певного суб'єкта підприємницької діяльності залежить від професійності дій суб'єктів безпеки, їх здатності швидко та адекватно реагувати на зміну зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування. Метою підсистеми обліково-аналітичного забезпечення є створення якісного інформаційного підґрунтя для прийняття управлінських рішень суб'єктами безпеки. Виникає необхідність розробки

методичних засад формування підсистеми обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою на вітчизняних підприємствах, які враховують специфіку функціонування, передбачають раціональне використання наявних ресурсів та уможливають досягнення основних цілей у сфері економічної безпеки.

У загальному вигляді, обліково-аналітична система поєднує: інформаційне забезпечення, облікову, аналітичну та контрольну підсистему, які мають різну мету, завдання, об'єкти та методи, що призначені для різних користувачів інформації. Проте, важливою особливістю, яка їх об'єднує, є те, що їхня інформація використовується для прийняття управлінських рішень на підприємстві (рис. 2.1).

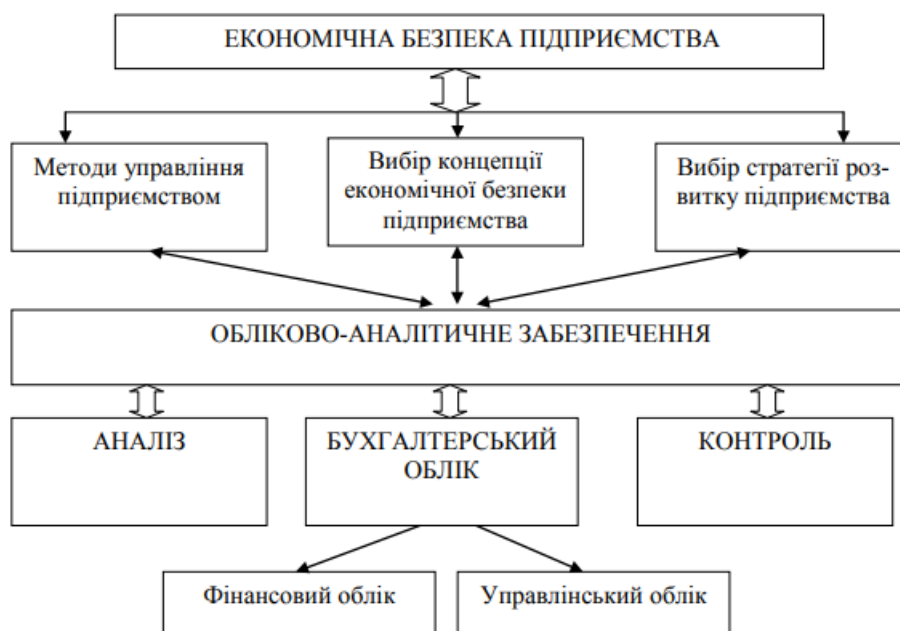

Рис. 2.1. Складові системи обліково-аналітичного забезпечення [5]

Враховуючи вищевикладене, окреслимо основні завдання, які виконує обліково-аналітичне забезпечення на підприємстві при забезпеченні економічної безпеки підприємства:

- забезпечення стійкого фінансово-економічного розвитку підприємства;
- визначення оптимальних критеріїв використання наявних ресурсів на підприємстві;

- забезпечення фінансової стійкості і подолання існуючих та можливих внутрішніх і зовнішніх загроз підприємства;

- забезпечення прийняття оптимальних управлінських рішень на основі аналітичної інформації, яка надається системою бухгалтерського обліку;

забезпечення постійного контролю за здійсненням економічної безпеки підприємства як в цілому так і в частині бухгалтерського обліку [5].

Тож важливим, для кожного підприємства в межах функціонування механізму економічної безпеки постає питання дотичності ролі і важливості обліково-аналітичної складової в управлінській системі.

Облік, а на основі його даних і аналітичні процедури, формує цілісну інформаційну систему, яка поєднує методи та технології облікової та аналітичної роботи, як основи для підготовки та прийняття в подальшому управлінських рішень стратегічного та поточного характеру.

«Система обліково-аналітичного забезпечення ґрунтується на даних виробничого, фінансового, управлінського та статистичного обліку, включаючи оперативні дані, і використовує для економічного аналізу весь масив систематизованої структурними підрозділами підприємства інформації. Тому така система повинна не тільки зібрати, а й опрацювати всі види інформації, здійснити її систематизацію та надати відповідну оцінку як підґрунтя наступних управлінських рішень на всіх рівнях. Одним із важливих напрямів удосконалення облікової системи в частині підвищення її ролі в стратегічному управлінні є поєднання обліку з іншими управлінськими функціями. В цьому контексті доречним є розвиток функцій обліку» [26].

Теоретичні дослідження ролі обліку в управлінській системі певного господарюючого суб'єкта виділяють «наступні функції обліку:

- інформаційну (забезпечення інформації про фінансовий стан і діяльність підприємства для потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів),

- контрольну (контроль збереження та ефективного використання ресурсів, виконання планових завдань, дотримання чинного законодавства, умов угод і контрактів),

- оціночну (оцінка ресурсів, визначення собівартості продукції та результату діяльності підприємства),
- аналітичну (здійснення економічного аналізу наявності, стану і руху ресурсів та результатів діяльності підприємства)» [26].

«Разом з тим, доречно розглядати облік як механізм, який за допомогою облікових процедур і елементів таких як, оцінка, рахунки, подвійний запис, облікові регістри, трансформує дані в інформацію, яка потрібна для зовнішніх та внутрішніх користувачів, а також для подальшого використання та обміну. Тож, однією з функцій обліку є підтримання комунікацій, зокрема інформаційного обміну, з іншими підрозділами підприємства. Якість системи обліку при цьому в значній мірі визначається комунікаційними зв'язками» [26].

«Підсистема обліково-аналітичного забезпечення повинна містити джерела інформації, об'єкти обліку, методичні прийоми обліку, аудиту й аналізу та суб'єкти обліково-аналітичного забезпечення. Джерелами інформації є первинні документи, реєстратори бухгалтерського обліку та фінансова звітність, а також внутрішні розпорядження, методики і стандарти обліку, законодавчо-нормативні документи і т. д. об'єктами обліку виступають капітал та джерела його утворення, наявні ресурси, процеси і результати фінансово-господарської діяльності. необхідність включення до складу цієї підсистеми аудиту мотивовано необхідністю перевірки облікової інформації і лише після цього застосування аналітичних методів обробки інформації, що уможлиблює досягнення необхідного ступеня її достовірності» [52].

Реалізація процесу обліково-аналітичного забезпечення безпосередньо пов'язана з діями суб'єктів, якими виступають працівники облікових та аналітичних підрозділів, роль та функції яких можна класифікувати за певними ознаками (рис. 2.2).

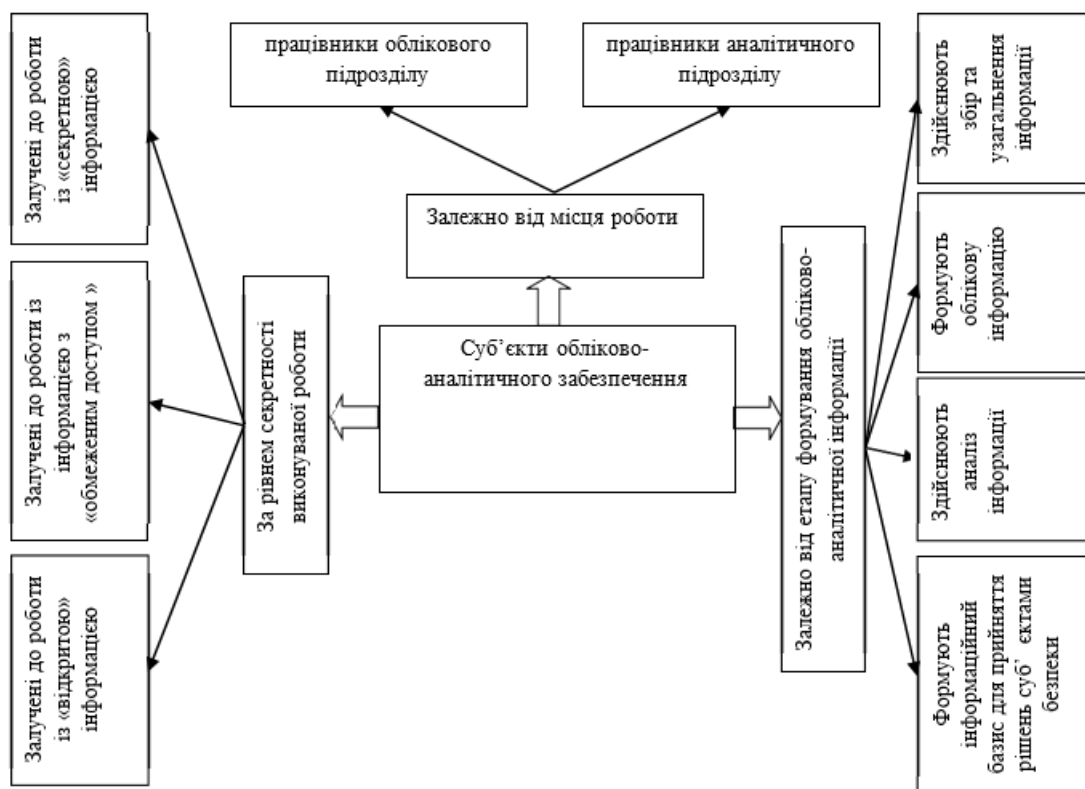

Рис. 2.2. Класифікація суб'єктів обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства [52]

Система бухгалтерського обліку є своєрідним механізмом підготовки та відображення інформації про майнове та фінансове становище підприємства. Тобто облік - це з'єднувальна ланка між господарською діяльністю і особами, які приймають рішення. Саме він є джерелом інформації, яка необхідна користувачам. Завдяки цій інформації внутрішні та зовнішні її користувачі мають уявлення про реальний стан справ на підприємстві.

«Облік - є головним чинником забезпечення: одержання повної та правдивої інформації про господарські процеси шляхом хронології, синтетичності та аналітичності фіксації фактів господарського життя; контролю за: наявністю та рухом майна, раціональним використанням всіх видів ресурсів, структурою капіталу, вчасним виконанням зобов'язань, засобом: виявлення дійсного стану активів та капіталу шляхом проведення інвентаризації, скорочення сумнівних боргів та безнадійної дебіторської заборгованості; недопущення помилок або шахрайства; вчасного попередження про негативні факти в господарській діяльності; виявлення і мобілізації резервів, розробки

заходів щодо їх використання; квантифікації фінансових результатів діяльності; контролю за дотриманням законодавства у сфері фінансово-господарського права; перерозподілу ресурсів у народному господарстві тощо» [44].

Надійне обліково-аналітичне забезпечення економіки є основним фактором ефективності діяльності. Підприємство для ефективного функціонування формує систему управління, яка дозволяє проводити моніторинг і управляти ризиками. Проте на сьогодні процедура управління можливими ризиками не відповідає стратегії розвитку підприємства та відбувається у відриві від обліково-аналітичної системи [44].

У більшості наукових праць з дослідження ризиків аналізується господарський ризик, який є результатом сукупного впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Вивчення ризиків бухгалтерському обліку є мало дослідженим, проте забезпечення інформації в процесі управління господарськими ризиками відбувається шляхом взаємодії бухгалтерського обліку і системи ризик-менеджменту [44].

«Ризики бухгалтерського обліку впливають на безперервність діяльності підприємства й його фінансово-економічну безпеку та обумовлені невизначеністю бухгалтерського інформаційного середовища. Реалізація функції бухгалтерського обліку в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства потребує дослідження ризиків в бухгалтерському обліку, основними причинами яких, є: помилкове професійне судження при формуванні облікової політики, а також при інтерпретуванні нормативних актів; невідповідність методології бухгалтерського обліку на підприємстві галузевій специфіці його діяльності; невідповідність національної організаційно-методичної основи бухгалтерського обліку МСФЗ; інформації у звітності підприємства непридатна для формування думки користувачів про перспективи його діяльності» [44].

В обліково-інформаційній системі підприємства є інформаційні та господарські ризики, які об'єднують такі групи ризиків:

- 1) ризики достовірності звітної інформації підприємства - це ризики

безпосередньо зв'язані з організацією бухгалтерського обліку та обумовлені законодавчими актами;

- 2) ризики, зв'язані з галузевими особливостями підприємства;
- 3) ризики, не зв'язані з галузевими особливостями підприємства.

«Зазначені ризики включають: ризики, зв'язані з людським фактором (професійні судження бухгалтера), інформаційні ризики (випадкові події, що приводить до негативних наслідків в інформаційній системі у результаті чого виникає невідповідність відображення фактів господарської діяльності), правові і нормативні ризики (неузгодженість деяких питань в бухгалтерському обліку та податковому законодавстві). Обставини виникнення бухгалтерського ризику можуть бути, як суб'єктивними (ризик людського фактору), так і об'єктивними (недоліки законодавства та стандартів бухгалтерського обліку)» [44].

Вплив зазначених ризиків формує невизначену ситуацію в бухгалтерському обліку, впливає на перекручування облікових даних і, як результат, впливає на достовірність бухгалтерської звітності та потребує подальшого дослідження.

Метою створення підсистеми обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства повинно стати формування якісного інформаційного підґрунтя для прийняття управлінських рішень суб'єктами безпеки. Вважаємо, що підґрунтям формування зазначеної підсистеми повинні бути: специфіка господарської діяльності певного підприємства та варіанти організації системи економічної безпеки, у найбільш загальному варіанті формування такої підсистеми повинно передбачати послідовне здійснення трьох етапів: організаційного, технологічного та функціонального (рис. 2.3).

Основними цілями забезпечення економічної безпеки підприємства в частині бухгалтерського обліку є: своєчасне виявлення зовнішніх та внутрішніх загроз в системі бухгалтерського обліку; збереження та ефективне використання ресурсів підприємства (фінансових, матеріальних, інформаційних, кадрових); прогресивний, незалежний розвиток підприємства.

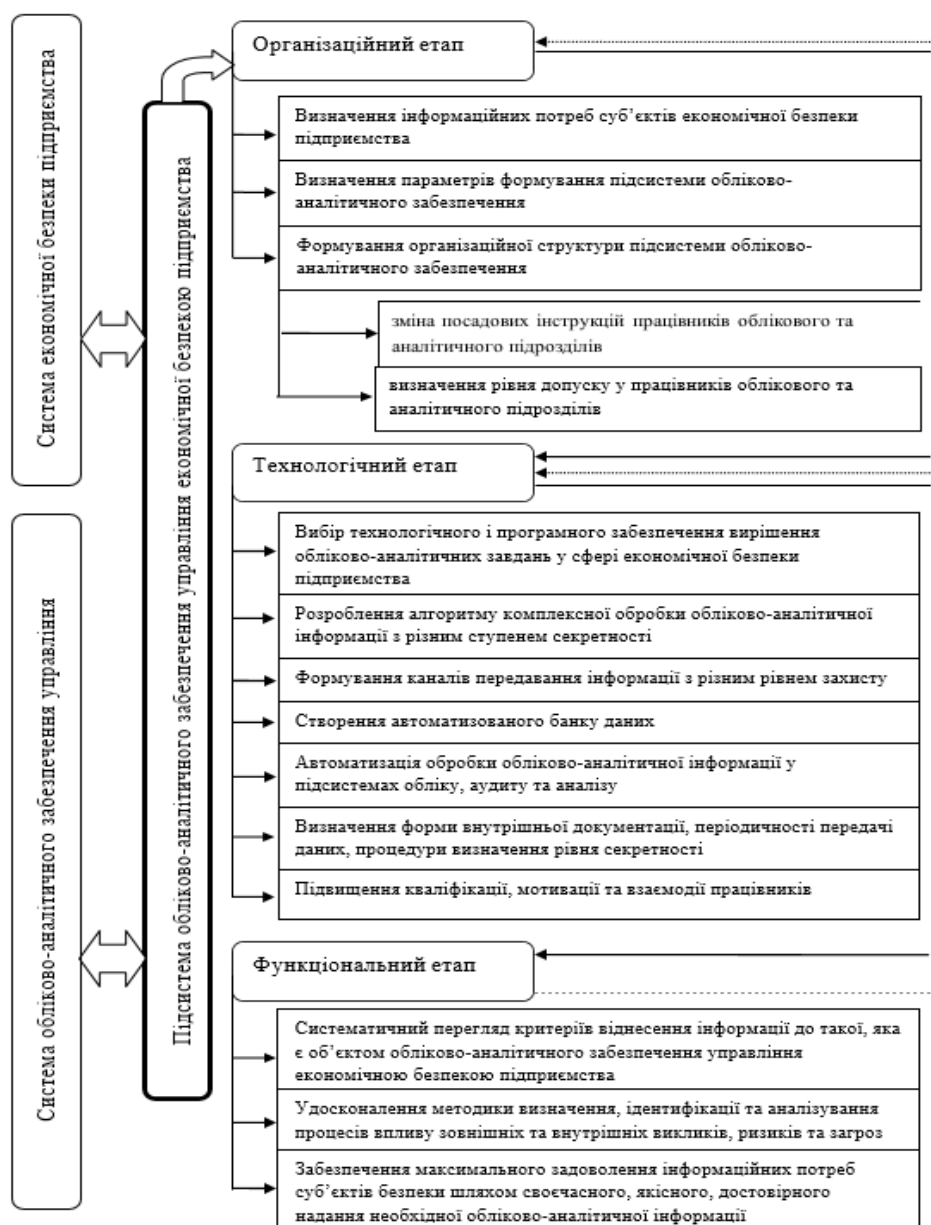

Рис. 2.3. Процес формування підсистеми обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства [52]

Виходячи з вищенаведених цілей, на підприємстві необхідно вирішувати наступні завдання, серед яких є: «прогнозування та уникнення виникнення загроз економічній безпеці підприємства в частині бухгалтерського обліку; виявлення та захист найбільш слабких, уразливих сторін господарської діяльності підприємства; прийняття оптимальних управлінських рішень на підставі аналітичної інформації, що надається системі бухгалтерського обліку; організація оперативної взаємодії підприємства з державними органами; забезпечення постійного контролю за здійсненням механізму забезпечення

економічної безпеки підприємства як в цілому, так і в частині бухгалтерського обліку [13].

«Облік як інформаційна система в такому аспекті має зайняти важливе місце в інформаційній системі підприємства в цілому і забезпечити: формування всіх фінансових і нефінансових показників про внутрішні процеси і зовнішнє середовище організації; скоординувати інформаційні потоки; пов'язати різні види інформації і представити їх у вигляді інтегрованої звітності для всіх груп зовнішніх користувачів і додатково внутрішньої управлінської звітності – для внутрішніх користувачів, тобто управлінської системи» [13].

Це визначає, що розвиток системи бухгалтерського обліку в сучасних умовах господарювання має здійснюватися за рахунок визнання координуючої ролі обліку в інформаційному забезпеченні системи управління економічною безпекою і стійким розвитком підприємства і завдяки цьому задоволення інтересів всіх основних груп зацікавлених осіб в об'єктивній обліковій інформації.

2.3. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства в умовах сталого розвитку

Сталий розвиток підприємства обумовлений здатністю керівництва приймати оптимальні рішення, а для цього йому необхідна ефективна інформаційна основа. Обліково-аналітичне забезпечення сталого розвитку підприємства передбачає реалізацію таких його функцій, як облік, аналіз та контроль. Вони між собою взаємопов'язані та утворюють обліково-аналітичну систему, яку забезпечує керівництво підприємства потрібною інформацією для прийняття управлінських рішень.

Деякі дослідники характеризують «обліково-аналітичну систему», як повністю або частково децентралізовану систему, в межах якої здійснюються функції збору, обробки і оцінки всіх видів інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень [48].

З огляду на зазначене, представлена позиція не у повній мірі розкриває сутність та зміст обліково-аналітичної системи, оскільки основний акцент зосереджений на інформаційній складовій процесів обліку і аналізу. Попри це, таке тлумачення забезпечує рівність між поняттям «обліково-аналітична система» та «обліково-аналітичне забезпечення», оскільки їх призначенням є підтримка процесу прийняття управлінських рішень необхідною інформацією [48].

Ефективність обліково-аналітичної системи залежить, в першу чергу, від урахування особливостей діяльності підприємства. Насамперед, основою обліково-аналітичної системи є системний підхід, який дозволяє розглядати підприємство у вигляді складного об'єкту, що формується з ряду підсистем, відтак і обліково-аналітична система на підприємстві повинна складатися з низки підсистем.

«Проведені дослідження щодо принципів формування обліково-аналітичних систем, які здійснені різними авторами, дозволяють виділити такі:

- виявлення інформаційних потреб та способів найбільш ефективної їх реалізації;
- об'єктивне відображення процесів виробництва, обігу, розподілу та споживання, використання природних, трудових, матеріальних та фінансових ресурсів;
- єдність інформації, яка надходить з різних джерел, зокрема, фінансового, управлінського та статистичного обліку, а також планової інформації;
- усунення дублювання даних у первинній інформації;
- оперативність даних, яка забезпечується застосуванням новітніх інформаційних систем та технологій» [48].

Об'єктивність відображення процесів виробництва, обігу, розподілу та споживання, використання різних ресурсів – це основна вимога, якій повинна задовольняти чинна обліково-аналітична система.

Обліково-аналітичне забезпечення сталого розвитку – це поєднання систем обліку, аналізу та контролю, що об'єднані інформаційними потоками для

управління економічними процесами щодо реалізації напрямів сталого розвитку та варіантів їх фінансування.

Отже, формування обліково-аналітичної системи є об'єктивною необхідністю та потребою кожного підприємства, яке зацікавлене у здійсненні аналізу і оцінки ситуації, формуванні системи потрібних рішень, що сприяють досягненню прогнозової величини ефективної діяльності.

З цього приводу необхідно визначити теоретичну основу поняття «аналітичне забезпечення». На сучасному етапі досліджень, деякі автори, ототожнюють це поняття з аналізом, хоча «аналітичне забезпечення» є більш широким поняттям, ніж аналіз.

Аналітичне забезпечення є складовою інформаційного забезпечення управління підприємством, якою займається економічний аналіз. Отже, економічний аналіз є інструментом створення системи аналітичного забезпечення. Місце аналітичного забезпечення у системі управління ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод», представлено на рис. 2.4.

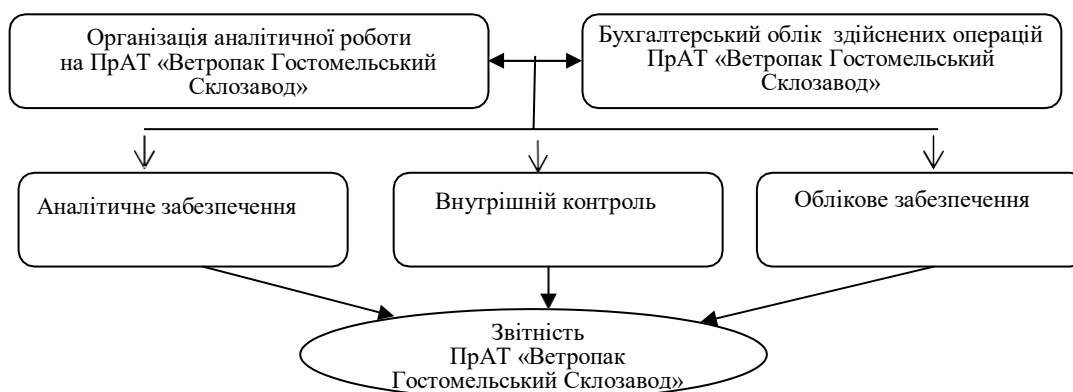

Рис. 2.4. Місце аналітичного забезпечення в загальній системі управління ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод»

Аналітичне забезпечення функціонує як окрема система, що заснована на інформації, отримана шляхом здійснення аналізу даних для визначення результатів управління та побудови прогнозних значень діяльності суб'єкта господарювання.

Достатньо велика кількість науковців, зокрема, Гуменюк О.О., Кіндрацька Г.І., Мних Є.В., Шкарабан С.І., досліджували питання аналітичного забезпечення та вважають, що аналітична система забезпечує як кількісну, так і якісну оцінку змін, що відбуваються у керованому об'єкті. За допомогою різних методик аналізу розробляються варіанти управлінських рішень, які стримують розвиток негативних тенденцій і створюють сприятливі умови для прогресивного сталого розвитку.

Аналіз виявляє невикористані внутрішні резерви, а це сприяє ефективному розвитку підприємства. Аналітична система є основою для прийняття оптимальних управлінських рішень щодо управління сталим розвитком підприємства. Аналітична інформація забезпечує виконання основних функцій управління, у т.ч. планування та контролю. Таким чином, взаємозв'язок між аналітичним та інформаційним забезпеченням є беззастережним і основною проблемою при формуванні аналітичного забезпечення є недостатня достовірність і оперативність надходження інформації.

Важливість організації аналітичного забезпечення обумовлює розробку алгоритму дій за етапами обґрунтування та реалізації управлінських рішень з відповідними напрямками економічного аналізу на ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод» (рис. 2.5).

Послідовне дотримання кожного із зазначених етапів, гарантує реалізацію визначеної мети в сфері управління підприємством. Головним елементом цієї аналітичної системи є економічний аналіз, який передбачає комплексну методику обробки обліково-аналітичної інформації, яка є необхідною для прийняття та обґрунтування управлінських рішень та їх оптимізації.

В системі управління, економічний аналіз виконує функцію сполучення між отриманням інформації та прийняттям управлінських рішень. При цьому виникає необхідність у диференціації аналізу на фінансовий та внутрішній управлінський.

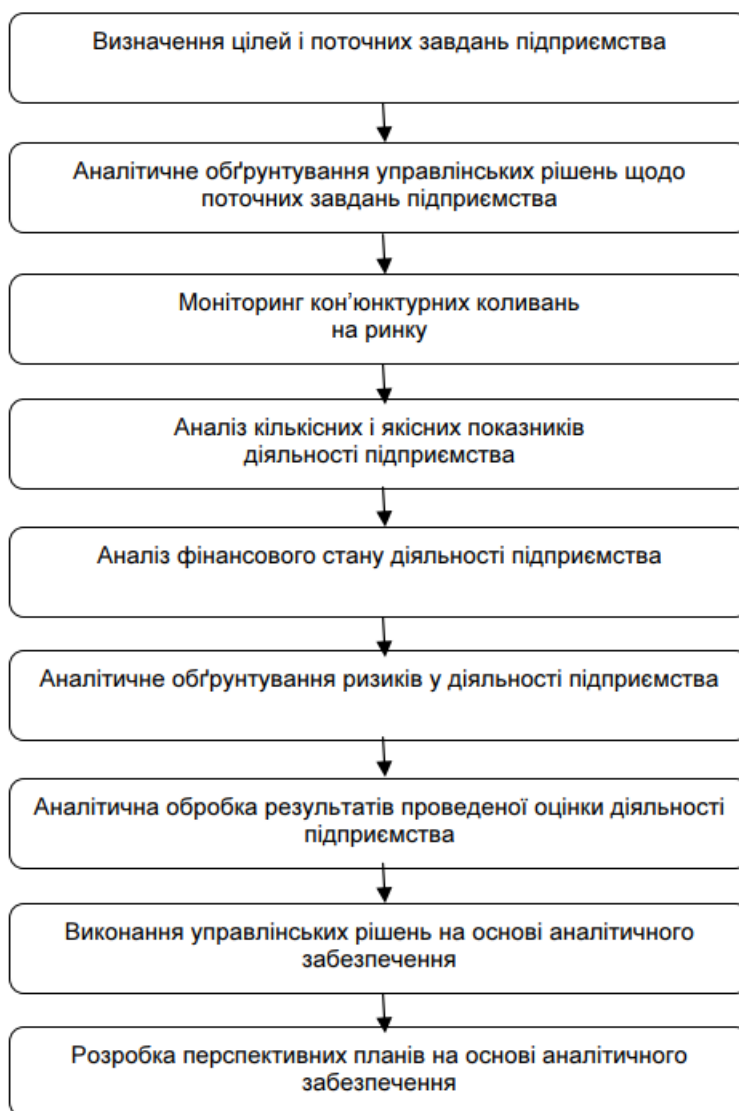

Рис. 2.5. Етапи аналітичного забезпечення прийняття та реалізації управлінських рішень ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод» [48]

Фінансовий аналіз є елементом фінансового обліку, що забезпечує зовнішніх користувачів інформацією про підприємство, які виступають самостійними суб'єктами економічного аналізу за даними фінансової звітності. Він базується на даних фінансового обліку, досліджує та оцінює внутрішній стан підприємства за даними фінансової звітності з ціллю надання рекомендацій і побудови прогнозів щодо змінних фінансових умов діяльності підприємства.

Внутрішній управлінський аналіз є складовою управлінського обліку, тобто, інформаційно-аналітичним забезпеченням керівництва та власників

підприємства. Він охоплює усі види облікової інформації, яка формується та обробляється для внутрішніх користувачів, зокрема керівництва підприємства.

«Управлінський аналіз – це оперативне дослідження та оцінка ефективності виробничо-господарської діяльності шляхом зіставлення витрат і результатів по різних об'єктах обліку в різних тимчасових інтервалах з метою підготовки інформації для прийняття управлінських рішень. Управлінський аналіз спрямований на виявлення внутрішніх ресурсів і можливостей підприємства, на оцінку поточного стану бізнесу, виявлення стратегічних проблем, використовуючи при цьому як дані зведеної фінансової звітності, так і оперативну (внутрішню) інформацію підприємства» [48].

Аналітичну функцію, яку представлено в управлінському обліку, забезпечує управлінський аналіз, що характеризується різними ознаками, однією з таких є управлінська. Згідно неї, етап планування відповідає перспективному аналізу, етап оперативного управління – оперативному аналізу, а заключний етап – поточному аналізу.

«Отже, виділяють три основні моменти організації економічного аналізу: організація аналітичного процесу – визначення складу і послідовності виконання аналітичної роботи та її регламентація на підприємстві; організація праці фахівців, що виконують аналітичну роботу – система заходів, які забезпечують раціональне використання управлінського персоналу, котрий виконує аналітичні функції; організація управління аналітичною роботою – комплекс заходів, спрямованих на створення, впровадження та удосконалення системи управління аналітичної роботи на підприємстві» [48].

Для організації економічного аналізу необхідно передбачити такі основні етапи:

- виділити суб'єкти та об'єкти аналізу, обрати організаційні форми його здійснення в залежності від організаційної структури управління підприємства та розподілити обов'язки між працівниками;
- скласти план або програму проведення аналізу;
- підготувати інформаційне та методичне забезпечення аналізу;

- здійснити аналітичну обробку даних;
- оформити результати аналізу;
- узагальнити результати аналізу та надати висновки та пропозиції.

Аналіз виробничої та фінансової діяльності поєднує ретроспективний аналіз, діагностику, оцінку, перспективний аналіз.

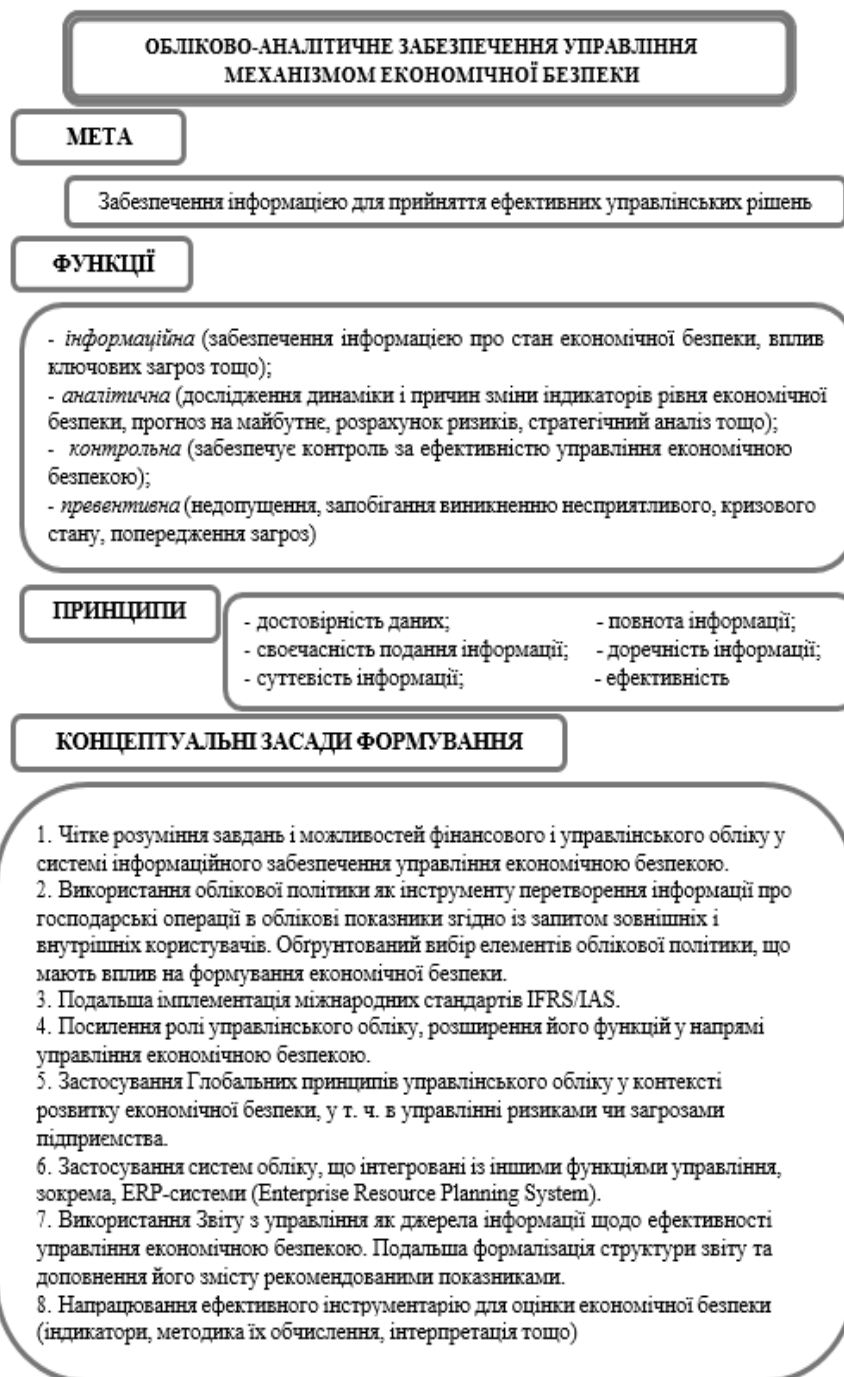

Рис. 2.6. Концептуальні засади формування моделі обліково-аналітичного забезпечення управління механізмом економічної безпеки [51]

Аналіз виробничо-фінансової діяльності підприємства орієнтується на інформаційні дані обліку, а це сприяє раціональному плануванню діяльності підприємства. Від стану і якості облікової інформації залежить якість управлінських рішень, оскільки обліково-аналітичні системи формують інформаційну базу для здійснення оцінки виробничо-фінансової діяльності підприємства.

Розробивши стратегічні цілі діяльності ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод», необхідно перейти до формування основних блоків для кожної стадії процесу аналізу виконання запланованих дій підприємства: інформаційного, аналітичного, організаційного, координаційного, контрольного.

Аналітична функція реалізується через формування великих масивів інформації про стан та рух активів підприємства. Власне аналітична підсистема є основою для вироблення оптимальних економічних рішень для управління. Через неї простежуються тенденції розвитку прогресивних чи негативних явищ. На підставі різних методик аналізу розробляються варіанти управлінських рішень, що пригальмовують розвиток негативних тенденцій і створюють сприятливі умови для прогресивного розвитку.

Аналітичне забезпечення управлінської діяльності підприємства передбачає такі дії: вивчити економічні закони, закономірності та тенденції, підвищити науково-економічні обґрунтованості стратегічних та тактичних планів та нормативів, вивчити виконання планів та дотримання нормативів, здійснити пошук резервів підвищення ефективності виробництва, визначити економічну ефективність використання ресурсів, здійснити прогноз результатів, дослідити комерційний ризик, провести порівняльний аналіз маркетингових заходів, підготувати аналітичні матеріали.

Система аналітичного забезпечення сприяє підвищенню якості і розширенню сфери практичного застосування інформації, позитивно впливає на якість звітності у процесі підготовки до складання та її формування, тобто на ефективність управлінської інформації для сторонніх користувачів.

Висновки до 2 розділу

Обліково-аналітична система забезпечення виробничо-фінансової діяльності підприємства повинна відповідати вимогам формування необхідних облікових та аналітичних даних, використовувати інформацію зовнішньої та внутрішньої звітності, що забезпечить виконання її аналітичної та контрольної функцій. Обліково-аналітична система управління – це система, що включає облікову, аналітичну та контрольні підсистеми, що дає змогу забезпечити необхідною інформацією поточне, оперативне і стратегічне управління підприємством.

Основою є облікова підсистема, оскільки саме в ній формується і обробляється інформація, яка використовується для аналізу. Аналітичне забезпечення управлінської діяльності підприємства виконує особливу роль при обробці облікової інформації з метою оцінки її повноти, достовірності, своєчасності із метою подальшого аналізу для виявлення вузьких місць, а також прихованих резервів.

Органічну єдність і взаємозв'язок всіх складових підсистем обліково-аналітичної системи підприємства дозволяють, з одного боку, приймати необхідні тактичні рішення в оперативному режимі, а з іншого – розробляти і коректувати стратегії розвитку підприємства на довгострокову перспективу.

Облікова система підприємства є основним складовим елементом управління його економічною безпекою. Вона є вихідним інформаційним елементом оцінки ефективності його функціонування, що дозволяє вчасно реагувати на загрози та переваги зовнішнього впливу та забезпечує механізм стратегічного управління. При цьому важливо враховувати функціональне призначення облікового забезпечення в системі стратегічного сталого розвитку кожного суб'єкта господарювання.

3. НАПЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ТА СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПРАТ «ВЕТРОПАК ГОСТОМЕЛЬСЬКИЙ СКЛОЗАВОД»

3.1. Удосконалення звітності в умовах сталого розвитку

Бухгалтерська звітність, як кінцевий продукт бухгалтерського обліку, що надається користувачам для прийняття рішень, завжди перебувала і перебуватиме в майбутньому в центрі уваги науковців та практиків. На основі аналізу рівня її якості констатують про релевантність облікової інформації та здатність системи бухгалтерського обліку задовольняти запити зацікавлених користувачів в обліковій інформації. Важливими є як проблеми змістовного наповнення показників бухгалтерської звітності, так і форма представлення даного інформаційного продукту, від якої залежить рівень її сприйняття користувачами.

Зважаючи на недостатній рівень досліджень у сфері теорії бухгалтерського обліку в Україні та в частині бухгалтерської звітності, зокрема, це підтверджують такі вітчизняні вчені як, Гура Н. О., Гуцайлюк З.В., Кіндрацька Л.М., Левицька С.О. та інші [27].

Розроблена система теорій бухгалтерської звітності передбачає виділення трьох взаємопов'язаних рівнів [27].

«Перший рівень представлений двома основними групами теорій – нормативних та позитивних, поділ на які базується на основі виокремлення двох основних підходів до здійснення наукових досліджень у сфері бухгалтерського обліку. Другий рівень складається із інтегративних теорій (етичних, соціологічних та економічних), які взаємопов'язані між собою та виступають об'єднуючими теоріями звітності по відношенню до теорій нижчого рівня. Третій рівень представлений окремими локальними теоріями бухгалтерської звітності, розвиток яких є найбільш актуальним в сучасних умовах розвитку національної облікової системи: інституційна теорія бухгалтерської звітності; комунікаційна

теорія бухгалтерської звітності; теорія бухгалтерської звітності загальноцільового призначення; еволюційно-адаптивна теорія бухгалтерської звітності» [27].

Розвиток бухгалтерської звітності є постійним прогресивним процесом, який активно розпочався наприкінці XV-го століття з появою перших облікових технологій систематизації та обробки облікових даних і надання облікової інформації у вигляді, придатному для прийняття управлінських рішень. Розвиток бухгалтерської звітності також ілюструє особливості формування світових і локальних товарних та фінансових ринків, відображає економічний порядок, сформований на рівні окремих країн або інших територіальних утворень.

На думку професора С. Ф. Легенчука, «основними тенденціями розвитку бухгалтерської звітності є:

- необхідність надання інформації перспективного і прогностного характеру;
- надання нефінансової інформації про основні чинники, що генерують вартість для підприємства;
- надання фінансової інформації про об'єкти постіндустріальної економіки (людський капітал, інноваційна діяльність, торгові марки і бренди);
- надання фінансової та нефінансової інформації про екологічну та соціальну діяльність підприємства;
- орієнтація в наданні бухгалтерської звітності не на конкретну групу користувачів, а створення «загально користувацької» орієнтації бухгалтерської звітності» [27].

У той же час, залишаються недослідженими інші причини виникнення наведених тенденцій та недостатньо обґрунтовані вектори модернізації облікової системи в напрямі забезпечення формування нових видів, форматів та форм бухгалтерської звітності. Обов'язково слід відмітити, що запропонований перелік тенденцій не є остаточним, оскільки:

- розвиток бухгалтерської звітності є перманентним явищем, що характеризується постійною появою нових тенденцій;

– в останні роки з'являються нові напрями характеристики розвитку економіки (турбулентна економіка), систем управління (сингулярне управління) та економічних явищ (гіперконкуренція), які свідчать про швидкоплинність змін в економічних системах і мають прямий вплив на розвиток системи обліку та звітності підприємства;

– необхідно враховувати не тільки питання розкриття тенденцій розвитку фінансової звітності, але й приділяти увагу управлінській і стратегічній звітності, які також є складовими бухгалтерської звітності;

– наближення «вітчизняної» бухгалтерської звітності до вимог IAS/IFRS, внаслідок зміни останніх та поступовою частковою конвергенцією з GAAP US, з одного боку, свідчить про довготривалість даної тенденції, однак з іншого боку зумовлює появу і необхідність обґрунтування нової тенденції, яка б характеризувала особливості розвитку системи національної звітності вже в умовах максимального наближення до IAS/IFRS [27].

На основі даної класифікації можна виділити подальші напрями наукових досліджень, розвиток яких сприятиме піднесенню бухгалтерської науки на новий якісний рівень і створюватиме передумови для удосконалення облікової практики.

Оскільки фінансова звітність орієнтована на користувачів, то за умов наявності декількох груп користувачів із різносторонніми інтересами досить важко встановити, яка інформація є доречною і повинна відображатись у звітності, а яка ні.

Окрім того, згідно НП(С)БО 1 виділяються 10 принципів, яких слід дотримуватись при формуванні фінансової звітності. У той же час, залишається незрозумілим, як між собою співвідносяться виділені принципи та якісні характеристики фінансової звітності, як повинен діяти бухгалтер у випадку виникнення суперечності між ними, або між окремими принципами [35].

Таблиця 3.1

**Якісні характеристики фінансової звітності згідно
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» ***

Назва якісної характеристики	Сутність якісної характеристики
Дохідливість і зрозумілість	Інформація, яка надається у фінансовій звітності, повинна бути дохідлива і зрозуміла її користувачам за умови, що вони мають достатні знання та заінтересовані у сприйнятті цієї інформації.
Доречність та своєчасність	Фінансова звітність повинна містити лише доречну інформацію, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає змогу вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їхні оцінки, зроблені у минулому.
Достовірність	Інформація, наведена у фінансовій звітності, є достовірною, якщо вона не містить помилок та перекозчень, які здатні вплинути на рішення користувачів звітності.
Зіставність	Фінансова звітність повинна надавати можливість користувачам порівнювати: <ul style="list-style-type: none"> – фінансові звіти підприємства за різні періоди; – фінансові звіти різних підприємств.
Послідовність	Передумовою зіставності є наведення відповідної інформації попереднього періоду та розкриття інформації про облікову політику і її зміни. Установлення і зміни облікової політики підприємства здійснюються підприємством, яке визначає її за погодженням з власником (власниками) або уповноваженим органом (посадовою особою) відповідно до установчих документів.

*згруповано автором за НП(С)БО 1

Запропонована модель (рис. 3.1) дозволяє пояснити, в якому контексті є можливим розгляд питань, присвячених проблематиці якості фінансової звітності. Розуміння бухгалтерського обліку як окремого бізнес-процесу передбачає можливість розгляду фінансової звітності як облікового інформаційного продукту, що створюється із відповідним рівнем якості. На якість фінансової звітності впливає ряд об'єктивних і суб'єктивних факторів, вплив яких можна нівелювати шляхом підвищення змістовного наповнення фінансової звітності та проведення формально-організаційних заходів.

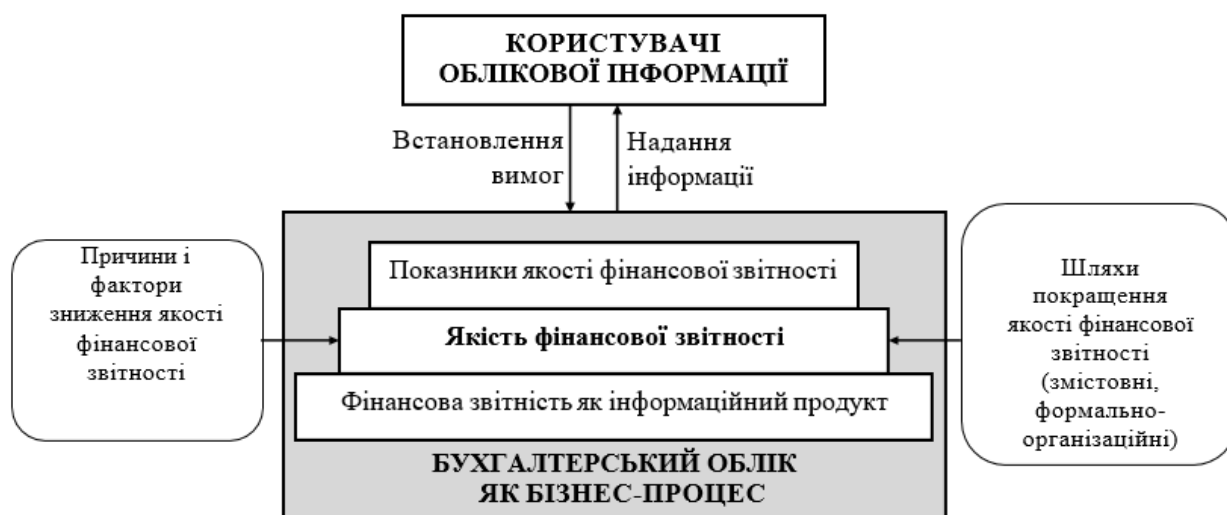

Рис. 3.1. Модель взаємодії бухгалтерського обліку як бізнес-процесу та користувачів облікової інформації [27]

На рис. 3.2. представлено генезис бухгалтерської звітності, який показує трансформацію бухгалтерської звітності у зв'язку із запитам користувачів.

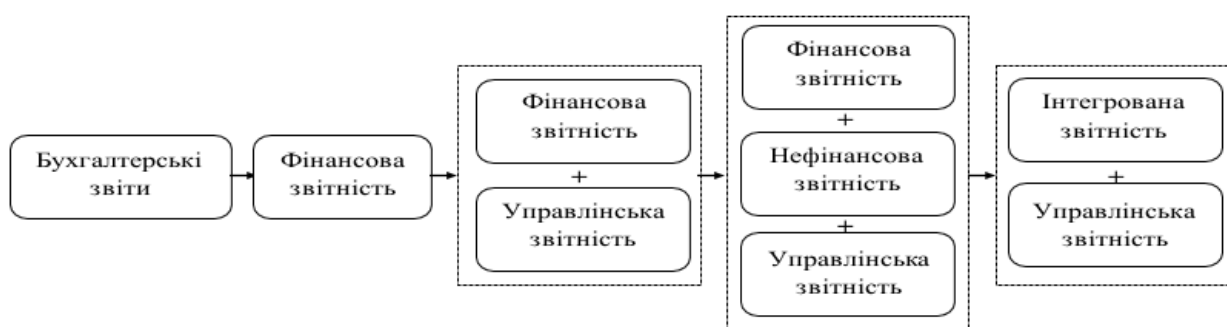

Рис. 3.2. Генезис бухгалтерської звітності

Загальне поняття інтегрованої звітності, якого дотримуються значна кількість дослідників в сфері обліку, надане Комітетом з міжнародної інтегрованої звітності (IIRC), згідно визначення якого – це процес, який призводить до подання організацією відомостей, які виражаються у випуску періодичного інтегрованого звіту про створення цінності протягом певного часу. Інтегрований звіт являє собою стислий виклад інформації про те, як стратегії організації, управління нею, її діяльність та перспективи в контексті зовнішнього

середовища, допомогли створити цінність в короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективі

Оскільки інтегрована звітність у порівнянні із фінансовою орієнтована на вирішення ключових проблем, з якими зіштовхнулась облікова система в умовах інформаційно-цивілізаційних зрушень в економічній системі, то її запровадження кардинально змінює практику зовнішнього звітування, надаючи значну кількість переваг.

Основними перевагами застосування інтегрованої звітності на думку Ф. Ю. Сафанової є, «поліпшення відносин з інвесторами та іншими заінтересованими особами; збільшення прозорості та достовірності наданої інформації; контроль і управління ризиками організації, ефективністю використання ресурсів; короткий і інтегрований формат наданої інформації в єдиному звіті» [27].

Іншою характерною особливістю інтегрованої звітності є її орієнтація на створення інформаційного забезпечення стратегічного управління, зокрема, вартісно-орієнтованого управління. Внаслідок чого окремі дослідники визначають інтегрований звіт як коротке повідомлення про те, як стратегія, управління, ефективність і перспективи організації в контексті її зовнішнього середовища призводять до створення вартості в короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективі [27].

Таким чином, інтегрована звітність має дещо іншу і більш широкую сферу охоплення у порівнянні з фінансовою звітністю, оскільки дозволяє відображати і вимірювати окремі компоненти створення вартості компанії.

«Згідно концепції інтегрованої звітності вартість слід розглядати в розрізі трьох основних рівнів, де кожен наступний рівень включає попередній:

- 1) рівень вартості для підприємства, що визначається на основі аналізу фінансових показників, а її роль проявляється через виплату дивідендів, зростання цін на акції тощо;

- 2) рівень загальної вартості, яка приносить користь заінтересованим особам, безпосередньо пов'язаним з підприємством (працівники, покупці,

постачальники тощо). Її роль проявляється через зростання умов роботи працівників, покращання взаємовідносин з клієнтами тощо;

3) рівень вартості для суспільства, незалежно від місії та цілей підприємства, що може бути як позитивним, так і негативним, і проявляється шляхом зміни рівня економічного життя суспільства. Зокрема, в інтегрованому звіті має бути розкрито, які позитивні зрушення з позиції суспільства принесе діяльність компанії, або які негативні явища в житті суспільства будуть змінені або усунені в наступному році» [27].

«Соціальна (нефінансова) звітність – одна із функцій єдиного управлінського підходу, реалізація якої повинна приводити до помітних переваг: підвищення якості управління; підвищенню вкладу у забезпечення розвитку компанії; зменшення ризиків, у тому числі нефінансових; поліпшенню репутації; розвитку зв'язків із зацікавленими сторонами; обміну інформацією; забезпечення порівняльної результативності» [52].

Виходячи із вказаного визначення, можна дійти висновку, що соціальна звітність є індикатором соціальної відповідальності бізнесу, а отже складовою інтегрованої звітності підприємства, що виражається у поєднанні фінансових і нефінансових показників суб'єкта господарювання.

«Необхідно відмітити, що за більшістю наведених проблем Комітет з міжнародної інтегрованої звітності (IIRC) надав відповіді в розробленому проекті міжнародного формату інтегрованої звітності. Проте, найбільш проблемним аспектом і недостатньо вивченим до сьогодні залишається проблема пошуку і відпрацювання моделі регулювання процесів формування і оприлюднення інтегрованої звітності» [52].

Зокрема, такі пропозиції, які наголошують, що для того, щоб складання інтегрованої звітності стало універсальною практикою більшості підприємств, протягом наступних п'яти років обов'язково повинні бути здійснені наступні інституційні зміни: у короткостроковій перспективі компанії, особливо в розвинутих країнах і країнах, що розвиваються, повинні взяти на себе ініціативу у впровадженні інтегрованої звітності; інвестори, особливо в розвинутих країнах

і країнах, що розвиваються, повинні активно підтримувати компанії, які запровадили інтегровану звітність; ринкові посередники можуть допомагати своїми зусиллями як компаніям, так й інвесторам; через певний період часу, законодавство, що регулює діяльність фондових бірж, повинно бути удосконалене і уточнене із врахуванням появи концепції інтегрованої звітності; за умови ефективної співпраці неприбуткові організації теж можуть надати імпульс як розвитку ринку, так і відповідним регулюючим інститутам, які займаються питаннями створення норм, що впливають на організаційні аспекти застосування інтегрованої звітності на підприємствах.

Таблиця 3.2

Рекомендована структура Звіту про управління

ПрАТ «Ветропак Гостомельський склозавод»

Розділи Звіту про управління	Інформація, яка формує відповідний розділ Звіту про управління
1	2
Організаційна структура й опис діяльності підприємства	Організаційна структура підприємства, його стратегія та цілі, сфера його діяльності за географічним розташуванням і галузевим спрямуванням, а також інформація про продукцію та послуги, що виробляється/надаються підприємством, ринкову частку підприємства в різних сегментах, у яких воно провадить свою діяльність (за наявності такої інформації) тощо
Результати діяльності	Аналіз результатів діяльності підприємства, включаючи пояснення щодо динаміки розвитку підприємства за звітний період
Ефективність управління економічною безпекою	Результати моніторингу індикаторів економічної безпеки у розрізі її функціональних складових. Здійснюється аналіз динаміки індикаторів та причини змін. Відображення інформації здійснюється із врахуванням фактору комерційної таємниці
Екологічні аспекти	Інформація щодо впливу діяльності підприємства на навколишнє середовище залежно від галузі, у якій функціонує підприємство, і від заходів з охорони довкілля та зменшення впливу діяльності підприємства на навколишнє середовище
Соціальні аспекти й кадрова політика	Інформація про: <ul style="list-style-type: none"> • загальну кількість працівників і частку жінок на керівних посадах; • заохочення (мотивацію) працівників; • охорону праці та безпеку; • навчання та освіти персоналу; • рівні можливості працевлаштування; • повагу прав людини; • заходи з боротьби з корупцією та хабарництвом тощо

Продовж. табл. 3.2

1	2
Ризики і загрози	Інформація про ключові ризики і загрози підприємства. Відображення політики підприємства щодо управління ризиками і загрозами з описом їхнього впливу на діяльність підприємства, а також підходів або інструментів, які використовуються підприємством для зменшення впливутаких ризиків і загроз
Дослідження та інновації	Загальна інформація про дослідження, інноваційну діяльність і розробки, які проводяться підприємством, обсяг витрат на такі заходи та їх вплив на діяльність підприємства
Фінансові інвестиції	Загальна інформація про фінансові інвестиції підприємства у цінні папери інших підприємств, фінансові інвестиції в асоційовані та дочірні підприємства тощо
Перспективи розвитку	Інформація про перспективи подальшого розвитку підприємства з урахуванням ризиків і викликів під час провадження діяльності

За результатами проведених досліджень визначено наступні основні проблеми теоретико-методологічного та організаційного характеру, які повинні бути вирішені з метою підвищення ефективності впровадження внутрішньої управлінської

3.2. Модель аналізу сталого розвитку підприємства з урахуванням ризику

При проекції концепції сталого розвитку на рівень підприємства, виникає необхідність виділення додаткових складових сталого розвитку – правової, ринкової, ризику тощо. Проте, такий розподіл може виглядати штучним, концептуально не підтвердженим, а системоутворюючий механізм такої структуризації залишається не розкритим. У результаті, такий підхід відхиляється від загальноприйнятої концепції і деякою мірою викривлює загальний контекст аналізу факторів сталого розвитку підприємства, тому, що ці складові можуть бути віднесені до однієї із трьох основних компонент.

Одночасно, при здійсненні аналізу сталого розвитку підприємства, потрібно пам'ятати, що як економічна система мікрорівня, воно працює у складі систем вищого порядку. Відтак, середовище життєдіяльності підприємства доцільно поділити на зовнішнє і внутрішнє, що в свою чергу співвідноситься з моделлю

сталого розвитку.

Аналізуючи підприємство з позиції досягнення цілей сталого розвитку, необхідно розподілити набір факторів, які його визначають, на мікро- та макрорівні, які поділяються на три складові. До макрорівня сталого розвитку можна віднести зовнішнє середовище підприємства, яке включає такі фактори, як соціально-економічний стан у країні, рівень інфляції, валовий внутрішній продукт, податкова система, екологічна ситуація, доходи населення тощо.

До мікрорівня сталого розвитку відносять внутрішнє середовище підприємства, яке виражається у таких факторах, як – чистий прибуток, рентабельність продукції, оплата праці працівників, медичне страхування працівників, кількість промислових відходів, шкідливих викидів підприємством тощо. Згруповані фактори сталого розвитку підприємства представлені у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Фактори сталого розвитку підприємства*

Зовнішні фактори	Внутрішні фактори
Загальноекономічні фактори: зростання обсягу національного доходу; зниження, рівня інфляції; стабільність податкової системи	Операційні фактори: ефективний маркетинг; ефективна структура поточних витрат; високий рівень використання основних засобів
Ринкові фактори: зростання ємкості внутрішнього ринку; зростання попиту	Інвестиційні фактори: ефективний фондовий портфель; раціональне використання інвестицій
Інші фактори: політична стабільність; позитивні демографічні	Фінансові фактори: ефективна фінансова стратегія; ліквідна структура активів

*згруповано автором на основі джерела [28]

Одним із найпоширеніших методів аналізу сталого розвитку підприємства вважається факторний. Його сутність полягає у аналізі факторів, що визначають стан складових сталого розвитку підприємства. Складові сталого розвитку підприємства відображають загальноприйняту концепцію і поділяються на економічні, соціальні та екологічні. Фактор ризику не виділяють у окрему складову, оскільки певною мірою розглядається у кожній складовій. Факторний

аналіз включається до моделі сталого розвитку підприємства та містить ієрархічну структуру.

Для аналізу сталого розвитку підприємства потрібно обрати індивідуальні показники оцінки, які відображають специфіку діяльності підприємства. Інформаційну базу оцінки кожного складника формують показники, які розраховують за даними статистичної та фінансової звітності.

Склад показників для аналізу сталого розвитку ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод» представлено у табл. 3.4.

Ефективне стратегічне управління підприємством досягається за допомогою складання стратегічного балансу у вигляді SWOT-аналізу за визначеним переліком та оцінками факторів. Існує достатньо велика кількість елементів такого аналізу, проте основними з них вважають сильні та слабкі сторони, загрози та реальні можливості підприємства.

До сильних сторін підприємства відносять внутрішні можливості чи ресурси, які формують конкурентні переваги. Слабкі сторони – це види діяльності, які функціонують неефективно чи ресурси або будь-які підсистеми потенціалу, що неправильно використані.

Можливостями підприємства вважають сукупність факторів, що у більшості позитивно впливають на діяльність, чи альтернативи, які може використати підприємство для досягнення стратегічної мети.

До загроз відносять фактори, які переважно негативно впливають на діяльність підприємства і перешкоджають розвитку підприємства у напрямі досягнення своєї мети та місії.

Зазначені складові існують у середовищі та оцінюються керівництвом підприємства. Крім цього, SWOT-аналіз забезпечує формування загального переліку стратегій підприємства з урахуванням особливостей та специфіки.

SWOT-аналіз для ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод» та визначимо сильні і слабкі сторони, а також можливі загрози та можливості розвитку у галузі виготовлення та реалізації склотари (рис. 3.3).

Таблиця 3.4

Склад показників для здійснення аналізу сталого розвитку підприємства*

Складова розвитку	Групові показники	Коефіцієнти (первинні фактори)
Економічна	Ринкова стійкість	Коефіцієнт автономії
		Коефіцієнт фінансової стабільності
	Фінансова стійкість	Коефіцієнт забезпечення власними засобами
		Чистий оборотний капітал (робочий капітал).
		Коефіцієнт забезпечення власними обор. засобами
	Оцінка рентабельності	Коефіцієнт рентабельності діяльності
		Коефіцієнт рентабельності продукції
	Аналіз платоспроможності	Коефіцієнт абсолютної ліквідності
		Коефіцієнт швидкої (критичної ліквідності)
		Коефіцієнт покриття
Соціальна	Фінансове забезпечення працівників	Кількість створених робочих місць
		Співвідношення середньої ЗП на підприємстві до середнього розміру ЗП в галузі
		Витрати на виплату премій та інших заохочувальних компенсаційних виплат
	Безпека та здоров'я працівників	Витрати на медичне страхування працівників
		Витрати на охорону праці та техніку безпеки на одного працюючого
		Витрати підприємства на санаторно-курортне забезпечення працівників
		Рівень виробничого травматизму
	Освіта працівників	Витрати на освіту працівників
		Витрати на підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації на одного працюючого
		Кількість проведених підприємством навчальних, освітніх та соціальних заходів
Екологічна	Екологічна стійкість продукції	Кількість відходів на рік, що припадає на одиницю продукції, що випускається
		Відсоткова частка продукції, яка після закінчення терміну служби може бути відновлена або повторно використана
		Кількість енергії, що витрачається за рік або припадає на одиницю продукції
		Кількість використовуваних сировинних матеріалів, витрачених на виробництво одиниці продукції
	Екологічна стійкість підприємства	Кількість викидів на рік
		Витрати на утилізацію промислових відходів на рік
		Кількість промислових відходів на рік
		Забезпеченість власною електроенергією
		Витрати на ресурсозберігаючі технології
		Витрати на енергозберігаючі технології

*згруповано автором на основі джерела [28]

Рис. 3.3. SWOT- матриця ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод» [розроблено автором]

За результатами проведеного SWOT-аналізу можна стверджувати, що діяльність ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод» з виробництва склотари є перспективною справою з достатньо великими можливостями розвитку. Специфіка конкуренції, яка полягає у співпраці з існуючими конкурентами, допомагає у веденні справи, відсутності проблем при реалізації продукції, низька собівартість виробництва, висока рентабельність та постійний попит забезпечують потенціал для розвитку підприємства. Діяльність підприємства орієнтована на задоволення попиту склотари великої групи споживачів. Наявність великих обсягів виробництва та задоволення масового попиту, призводить до отримання прибутку від діяльності, який є потенційно високим, оскільки висока рентабельність та низька собівартість виробництва забезпечать значний дохід.

Розраховані показники для здійснення аналізу сталого розвитку ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод» (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Основні показники фінансового стану

ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод» за 2019-2020 рр.*

Назва коефіцієнта	Формула розрахунку за кодами рядків фінансової звітності	Значення показника		Відхилення, +,-
		2019 р.	2020 р.	
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономності)	$K_{авт.} = \Phi. \text{ № 1, р. 1495} / \Phi. \text{ № 1, р. 1900}$ $K_{авт.} = \text{ВК/Пасиви}$	0,48	0,39	-0,09
Коефіцієнт фінансової залежності	$K \text{ фін. зал.} = \Phi. \text{ № 1, р. 1900} / \Phi. \text{ № 1, р. 1495}$ $K \text{ фін. зал.} = \text{Пасиви/ВК}$	1,09	1,57	+0,48
Коефіцієнт фінансування	$K_{ф.с.} = \Phi. \text{ № 1, р. 1495} / \Phi. \text{ № 1, р. 1595} + \text{р. 1695} + \text{р. 1700}$ $K_{ф.с.} = \text{Власні кошти} / \text{Позичені кошти}$	0,92	0,64	-0,28
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$K_{конц.п.к.} = \text{Позиковий капітал} / \text{Пасиви}$ $K_{конц.п.к.} = \Phi. \text{ № 1, р. 1595} + \text{р. 1695} + \text{р. 1700} / \Phi. \text{ № 1, р. 1900}$	0,52	0,61	+0,09
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$K_{об. в.к.} = \text{ЧД(В)Р} / \text{ВК};$ $K_{об. в.к.} = \Phi. \text{ № 2, р. 2000} / \Phi. \text{ № 1, р. 1495}$	2,09	2,1	+0,01
Рентабельність власного капіталу	$R_{в.к.} = \text{Чистий прибуток} / \text{Власний капітал};$ $R_{в.к.} = \Phi. \text{ № 2, р. 2350} / \Phi. \text{ № 1, р. 1495}$	1,17	-	-1,17
Коефіцієнт співвідношення між поточною дебіторською та кредиторською заборгованістю	$K_{деб / кред.} = \text{Дебіторська заборгованість} / \text{Поточна кредиторська заборгованість};$ $K_{деб / кред.} = \Phi. \text{ № 1, сума р. 1125-1155} / \Phi. \text{ № 1, р. 1695}$	0,42	0,44	+0,02
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	$K_{покр.} = \text{Оборотні активи} / \text{Поточні зобов'язання}$ $K_{покр.} = \Phi. \text{ № 1, р. 1195} / \Phi. \text{ № 1, р. 1695}$	1,41	1,42	+0,01
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$K_{шв.лікв.} = \text{Оборотні активи} - \text{Запаси} / \text{Поточні зобов'язання}$ $K_{шв.лікв.} = \Phi. \text{ № 1, р. 1195} - \text{р. 1100} / \Phi. \text{ № 1, р. 1695}$	0,58	0,64	+0,06
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	$K_{абс.лікв.} = \text{Грошові кошти} / \text{Поточні зобов'язання}$ $K_{абс.лікв.} = \Phi. \text{ № 1, р. 1165} / \Phi. \text{ № 1, р. 1695}$	0,16	0,2	+0,04

*розраховано автором на основі даних ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод»

(дод. А1-А12)

За здійсненими розрахунками, можна визначити у якому фінансовому стані знаходиться досліджуване підприємство.

Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) характеризує можливість підприємства виконати зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів. це відношення загальної суми власного капіталу до валюти балансу. Чим більше значення коефіцієнта, тим менша залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Цей показник характеризує частку власності підприємства в загальній сумі коштів, інвестованих у його діяльність. Оптимальний рівень коефіцієнта, що забезпечує фінансову стійкість і незалежність підприємства від кредиторів $\epsilon \geq 0,5$. У 2020 р. він знизився порівняно з 2019 р. на 0,09.

Коефіцієнт фінансової залежності є оберненим до показника автономії. Він показує, яка сума загальної вартості майна підприємства припадає на 1 грн власного капіталу. Коли його значення наближається до 1, це означає, що власники повністю фінансують своє підприємство. Оптимальний рівень коефіцієнта < 1 . На досліджуваному підприємстві, значення цього показника більше 1, і у 2020 р. ще збільшився на 0,48, а це свідчить, що власники не в повній мірі можуть забезпечити фінансування свого підприємства.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує скільки одиниць найбільш ліквідних активів припадає на одиницю термінових боргів. Він характеризує платіжні можливості підприємства щодо погашення поточних зобов'язань за умови своєчасного здійснення розрахунків з дебіторами. Орієнтовне значення цього показника має становити 1. За здійсненими розрахунками, цей показник на підприємстві складає менше значення порівняно з нормативним, проте у 2020 р. збільшився на 0,06 по відношенню до 2019 р.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує готовність підприємства негайно ліквідувати короткострокову заборгованість. Цей показник показує, яку частину короткострокових зобов'язань можна за необхідності погасити негайно. Оптимальний рівень коефіцієнта $\epsilon \geq 0,5$. За цим показником також спостерігаємо невідповідність нормативному значенню. Хоча відбулося зростання на 0,04 у 2020 р. порівняно з 2019 р.

Отже, розраховані показники фінансового стану показують, що підприємство знаходиться у становищі, яке не повністю забезпечується власними коштами та недостатньо швидко може погасити свої зобов'язання.

Факторний аналіз забезпечує розрахунок індексу стійкості розвитку підприємства (ICP). Для визначення узагальненого показника стійкості розвитку використовують формулу (3.1) та систему інтегральних показників стійкості розвитку.

$$ICP = \sqrt[3]{EC \times SC \times ECS} \quad (3.1)$$

Де: ICP – індекс стійкості розвитку

ЕС – економічна стійкість;

СС – соціальна стійкість;

ЕКС – екологічна стійкість.

Кількісне значення індексів розвитку за кожною із складових представлено у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

**Розшифровка значень показників стійкості розвитку підприємства
відповідно до кожної складової***

Складова розвитку	Діапазон значень індексу	Характеристика стану розвитку
1	2	3
Економічна складова	$0,9 < EC \leq 1,0$	Економічний стан високоефективний
	$0,6 < EC < 0,8$	Економічний стан забезпечується стабільними техніко-економічними показниками
	$0,3 < EC < 0,5$	Значення показників нестабільні
	$0,0 < EC < 0,2$	Характеризується перебоями у виробничо-господарській діяльності, випуск продукції ведеться нерегулярно, збут раніше виробленої продукції не здійснюється
Соціальна складова	$0,9 < CC \leq 1,0$	Персонал забезпечений стабільною заробітною платою, створено оптимальні умови праці і відпочинку
	$0,6 < CC < 0,8$	Вирішено всі питання щодо соціальної захищеності та забезпеченості персоналу
	$0,3 < CC < 0,5$	Соціальна захищеність персоналу незабезпечується
	$0,0 < CC < 0,2$	Значне скорочення робочих місць, висока заборгованість із заробітної плати

Продовж. табл. 3.6

1	2	3
Екологічна складова	$0,9 < E_{КС} \leq 1,0$	Вирішені всі екологічні питання виробничої діяльності підприємства
	$0,6 < E_{КС} < 0,8$	Характеризується розміром плат за забруднення навколишнього середовища в межах установлених лімітів
	$0,3 < E_{КС} < 0,5$	Забезпечується слабо
	$0,0 < E_{КС} < 0,2$	Не забезпечується

*згруповано автором на основі джерела [28]

Розраховані результати факторного аналізу на підставі інтегрального показника сталого розвитку дають основу для здійснення аналізу ризиків підприємства. Модель аналізу сталого розвитку підприємства з урахуванням ризику представлена на рис. 3.4.

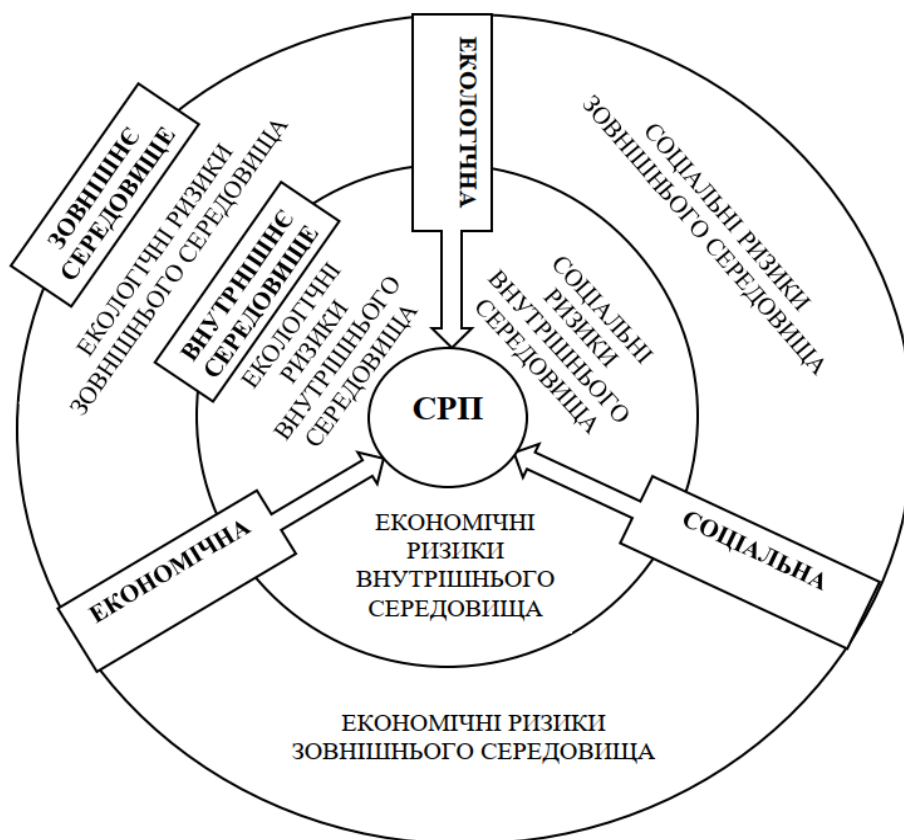

Рис. 3.4. Модель аналізу стійкого розвитку підприємства з урахуванням ризику [41]

Модель визначає процедуру аналізу стійкого розвитку підприємства з

урахуванням фактору ризику, який має вплив на кожную складову. Запропонована модель сталого розвитку передбачає проводити спочатку факторний аналіз трьох основних складових стійкого розвитку. На підставі отриманих результатів здійснюють оцінку ризиків стійкого розвитку підприємства, як зовнішнього, так і внутрішнього середовища за кожною складовою стійкого розвитку.

Отже, сталий розвиток та ризики є прямо пов'язаними категоріями, оскільки підвищення значень індикаторів стійкого розвитку зменшуються ризики та ймовірність їх настання. І навпаки, при їх зменшенні, ймовірність настання ризиків – зростає. Так само концепція функціонує на рівні підприємства, саме тому, у моделі аналізу стійкого розвитку повинні бути враховані оцінки ризикових параметрів.

Висновки до 3 розділу

Визначивши загальні проблеми, що ускладнюють практичну реалізацію концепції сталого розвитку, обґрунтовано необхідність розширення трикомпонентної структури концепції. На основі критичного аналізу базової трикомпонентної моделі концепції сталого розвитку запропоновано доповнену модель для аналізу сталого розвитку підприємства, що враховує зовнішні та внутрішні фактори, які на нього впливають.

Протягом останніх років відбувається зародження нової парадигми бухгалтерської звітності, одним із визначальних елементів якої є інтегрована звітність, яка є конгломератом бухгалтерсько-управлінських звітів, які відображають здатність підприємства генерувати вартість, що надається зовнішнім користувачам для прийняття рішень. Визначальними особливостями інтегрованої звітності, що відрізняють її від інших видів звітності, є: новий підхід до структуризації капіталу підприємства; орієнтація на створення інформаційного забезпечення вартісно-орієнтованого управління; орієнтація на висвітлення тих аспектів діяльності підприємства, які впливають на його стратегічну стійкість та довгострокову перспективу.

Обґрунтовано взаємозв'язок між показниками сталого розвитку та ризику, а також встановлено механізм формування такого зв'язку. На основі доповненої моделі запропоновано методику аналізу сталого розвитку підприємства з урахуванням фактору ризику, яка передбачає проведення факторного аналізу за трьома групами показників та виведення на його основі інтегрального індексу розвитку підприємства. В ході такого аналізу виділяють слабкі місця сталого розвитку підприємства, які потім в подальшому розглянути вже в контексті управління ризиками, а після оцінки ризиків вносити зміни в стратегію сталого розвитку підприємства.

Подальші дослідження в цьому напрямку передбачають уточнення методики оцінки ризиків сталого розвитку підприємства, а також її врахування при управлінні та побудові стратегії розвитку.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження щодо концепцій організації обліково-аналітичного забезпечення економічно безпечного та стійкого розвитку підприємств можна зробити такі висновки.

Обліково-аналітичне забезпечення відіграє важливу роль при прийнятті ефективних управлінських рішень, проте сучасні умови господарювання суттєво змінюють вимоги та критерії щодо інформаційної бази обліково-аналітичної системи. Зміни, пов'язані із зростанням корисності економічної інформації, якісними змінами у формах внутрішньої звітності, а також відборі найбільш оптимального переліку показників первинної документації і розрахункових показників економічної ефективності діяльності підприємств.

Обліково-аналітичне забезпечення поєднує системи обліку і аналізу, які взаємопов'язані інформаційними потоками для управління економічними процесами під час вибору напрямків сталого розвитку підприємства та варіантів їх фінансування.

В сучасних умовах господарювання, одним із пріоритетів є забезпечення сталого розвитку, що передбачає ефективність бізнес-діяльності. Це зумовлене в першу чергу тим, що власне сталість діяльності надає ряд переваг, таких як підвищення рівня організаційного управління та соціальної відповідальності, нові ринкові можливості та зростання інвестиційної привабливості, мінімізація ризиків та скорочення витрат, а також створення сприятливих умов для розвитку майбутніх поколінь за рахунок раціонального розподілу і використання ресурсів.

Обліково-аналітична система управління є системою, що поєднує облікову, аналітичну та контрольні підсистеми, що дає змогу забезпечити необхідною інформацією поточне, оперативне і стратегічне управління підприємством. У складі цих підсистем, основною є облікова, оскільки саме в ній формується і обробляється інформація, яка використовується для аналізу. Аналітичне забезпечення управлінської діяльності підприємства виконує особливу роль при обробці облікової інформації з метою оцінки її повноти,

достовірності, своєчасності із метою подальшого аналізу для виявлення вузьких місць, а також прихованих резервів.

Дослідження проводилось за матеріалами ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод», який є виробником пляшок для напоїв, банок для харчових продуктів. Основний ринок збуту орієнтований на забезпечення потреб у скляній тарі за такими сегментами, як мінеральна вода, безалкогольні та інші напої, молочна продукція, банки для харчових продуктів.

При проведенні аналізу основних економічних показників підприємства виявлено, що збільшилися довгострокові зобов'язання та забезпечення (+69,8 тис. грн. у 2018 р. порівняно з 2020 р., та +90,9 тис. грн. у 2020 р. порівняно з 2019 р.); у 2020 р. зменшилися по відношенню до 2018 р. на 106,9 тис. грн., збільшилися у 2020 р. по відношенню до 2019 р. на 79,8 тис. грн.

Фонд оплати праці знизився на 4,2 тис. грн. у 2020 р. порівняно з 2019 р., при цьому відбулося зменшення середньооблікової чисельності на 7 осіб.

За період 2018-2020 рр., діяльність оцінювалася як нестабільна, оскільки підприємство отримало збиток у розмірі 39,8 тис. грн. Така негативна динаміка визначається за рахунок зниження чистого доходу від реалізації продукції.

Облікова система ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод», повинна стати основною складовою елементу управління його економічною безпекою. Вона є вихідним інформаційним елементом оцінки ефективності його функціонування, що дозволяє вчасно реагувати на загрози та переваги зовнішнього впливу та забезпечує механізм стратегічного управління. При цьому важливо враховувати функціональне призначення облікового забезпечення в системі стратегічного сталого розвитку кожного суб'єкта господарювання.

При розробці облікової політики ПрАТ «Ветропак Гостомельський Склозавод», щодо природоохоронної діяльності необхідно визначитися з підходами до обліку екологічних зобов'язань. При формуванні облікової політики стосовно екологічних зобов'язань необхідно визначитися у складі яких витрат вони мають знайти відображення або за рахунок яких джерел

покриватися.

Запропоновано основні елементи облікової політики щодо природоохоронної діяльності досліджуваного підприємства: витрати на здійснення природоохоронних заходів; засоби (активи) природоохоронного призначення (їх оцінка); екологічні зобов'язання.

Отже, при формуванні облікової політики у частині природоохоронної діяльності потрібно, чітко визначитися із складом витрат природоохоронної діяльності, документальним оформленням та аналітичним обліком.

Визначено загальні проблеми, які ускладнюють практичну реалізацію концепції сталого розвитку, обґрунтовано необхідність розширення трикомпонентної структури концепції. Провівши критичний аналіз базової трикомпонентної моделі концепції сталого розвитку запропоновано доповнену модель для аналізу сталого розвитку підприємства, яка враховує зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на нього.

У роботі обґрунтовано взаємозв'язок між показниками сталого розвитку та ризику, а також визначено механізм формування такого зв'язку. На основі доповненої моделі запропоновано методику аналізу сталого розвитку підприємства з урахуванням фактору ризику, яка передбачає проведення факторного аналізу за трьома групами показників та виведення на його основі інтегрального індексу розвитку підприємства. Під час такого аналізу виділяють слабкі місця сталого розвитку підприємства, які потім в подальшому розглядають в контексті управління ризиками, а після оцінки ризиків вносити зміни в стратегію сталого розвитку підприємства.

Подальші дослідження в цьому напрямку передбачають уточнення методики оцінки ризиків сталого розвитку підприємства, а також її врахування при управлінні та побудові стратегії розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Н.С. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства. Вісник ХДУХТ. Харків, 2017. № 1. С. 37–50.
2. Баланюк І.Ф., Пилипів Н.І., Якубів В.М. Обліково-аналітичне забезпечення господарської діяльності: Монографія. Івано-Франківськ. Видавництво: Друкарня Фоліант. 2014. 292 с.
3. Баришнікова О.М. Формування, облікове забезпечення та верифікація звітності сталого розвитку підприємств: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 - бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Житомир. 2016. 21 с.
4. Безверхий К.В. Соціальна звітність суб'єктів господарювання в умовах сталого розвитку. Фінанси, облік і аудит. 2015. Вип. 1(25). С. 170-185.
5. Бондарчук Н.В., Васільєва Л.М. Роль обліку у забезпеченні економічної безпеки підприємств. Молодий вчений. 2017. №9. С. 489 - 492.
6. Бондарчук Н.В., Ніколайчук Ю.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства. Ефективна економіка. 2016. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5410>
7. Васюткіна Н.В. Актуальні питання сталого розвитку підприємства. Тенденції розвитку організаційного та проєктного менеджменту; матеріали XXXII Міжнар. наук. практ. конф. Львів, економ. Фундація. 2013. С. 27-30.
8. Гайдук І.С. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства. Економіка та управління. Економічний вісник університету. Вип. № 28/1. 2016. С. 33-40.
9. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук спеціальністю 08.00.09 - бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Київ. 2013. 33 с.

10. Гнилицька Л.В. Механізм обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки суб'єктів господарювання. Вісник Львівської державної фінансової академії. Економічні науки : наук. журн., Львів. держ. фін. Академія. Львів : ЛДФА, 2011. № 20. С. 104–112.

11. Гоголь Т.А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу : монографія. Чернігів : Видавець Лозовий В.М. 2014. 384 с.

12. Грицишен Д.О. Обліково-аналітичне забезпечення управління економіко-екологічною безпекою підприємств: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 - бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Житомир. 2016. 40 с.

13. Гудзенко Н.М., Китайчук Т.Г. Роль обліку в забезпеченні економічної безпеки підприємства. ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. МЕНЕДЖМЕНТ: актуальні питання науки і практики, 2017, № 3. С. 125-134.

14. Гуцаленко Л.В., Марчук У.О. Інтегрована звітність – концепції та парадигми обліку в досягненні цілей сталого розвитку. Ефективна економіка. Вип. №7. 2021. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2021/11.pdf

15. Дерій В.А., Дерій М.В. Облікові та аналітичні компоненти нефінансової звітності та їх роль в економічній системі. Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. 2014. №2. с. 95–103, с. 98. URL: <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/2326.pdf>

16. Дикань В.Л., Воловельська І.В., Маковоз О.В. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Х: УкрДАЗТ. 2010. 270 с.

17. Дуляба Н., Лакіза В., Далик В. Моделювання обліково-аналітичного забезпечення управління економічною активністю торговельних підприємств. Економічний аналіз. 2021. Т. 31. № 3. С. 173-183. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/1950-6565657840-1-PB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/1950-6565657840-1-PB%20(1).pdf)

18. Замула І. В. Бухгалтерський облік екологічної діяльності: теорія та методологія: дис. доктора екон. наук: 08.00.09. Житомир. 2010. 498 с.

19. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Затв. Наказом МФУ від 30.11.1999 р. № 291 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>

20. Камінська Т. Г. Роль і місце управлінського обліку в системі контролінгу на підприємстві. Облік і фінанси АПК. 2009. № 4. С. 74–79.

21. Кірсанова В.В., Фащенко М.О. Обліково-аналітичне забезпечення як складова функціонування системи економічної безпеки підприємства. V Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті». Одеса. 10-12 грудня 2014 р. С. 63-68. URL: <https://economics.net.ua/files/science/ipreed/2014/63.pdf>

22. Колесніков А.П. Засади механізму забезпечення стійкого розвитку підприємств. Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». Економіка та конкурентоспроможність підприємств. Вип. 3 (41). 2013. С. 97-100. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/1177/1/inek_2013_3_23.pdf

23. Колісник О.П., Гордієнко Т.В. Облік екологічних витрат у системі управління підприємством в умовах сталого розвитку. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», Електронне наукове фахове видання з економічних наук 19 (2020). С. 69-75.

24. Колісник О.П., Денисовець Н.О. Обліково-аналітичне забезпечення економічно безпечного та стійкого розвитку підприємства. Ефективна економіка. № 9 (2022). URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/557/564>

25. Колісник О.П., Томша А.О. Бухгалтерський облік в системі управління екологічною діяльністю суб'єктів господарювання. Економіка та суспільство. 2021. №31. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/690>

26. Корчагіна В.Г. Розвиток функцій обліку для забезпечення економічної безпеки підприємства. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/222.pdf>

27. Корягін М.В., Куцик П.О. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності: монографія. Київ. Інтерсервіс. 2016. 276 с.
28. Кравченко М. О. Системно-структурна концепція економічної стійкості підприємств: монографія. Київ : ПП Вишемирський В. С., 2017. 460 с.
29. Краєвський В.М., Костенко О.М., Скорик М.О., Довбиш Н.Є. Концепції і методи розвитку підприємства: економічний та обліково-аналітичний контекст. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2021. №2. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-2-6960>
30. Кузенко Т.Б., Сабліна Н.В. Фінансова безпека підприємства: навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця. 2020. 123 с.
31. Кухар М.Ф. Теоретичні засади обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємств у контексті теорії сталого розвитку. Економіка і суспільство. Бухгалтерський облік, аналіз і аудит. Вип. 12. 2017. С. 691-695.
32. Лаговська О.А. Обліково-аналітичне забезпечення вартісно-орієнтованого управління: теорія та методологія: монографія. Житомир : ЖДТУ. 2012. 676 с.
33. Левицька С.О. Соціальний облік: методичний підхід та організаційне забезпечення. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2014. № 797. С. 255–262., с. 261-262. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2014_797_36_454
34. Лоханова Н.О. Поглиблення інтеграційних процесів як напрям розвитку облікової системи в управлінні економічною стійкістю підприємств. Ефективна економіка. 2014. №11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3484.81>
35. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затв. МФУ від 07.02.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
36. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №2 «Консолідована фінансова звітність». Затв. Наказом МФУ від 27.06.2013 р. № 628. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13>

37. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах». Затв. Наказом МФУ від 28.05.1999 р. № 137 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99#Text>

38. Новіченко Л.С. Актуальні питання формування звіту про управління підприємством. Економічний аналіз. 2018. Т.28. №4. С. 258-264.

39. Норд Г.Л. Стан розвитку аналітичних досліджень в Україні. Ефективна економіка. № 2. 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5922>

40. Обліково-аналітичне забезпечення господарської діяльності : Монографія. За ред. І. Ф. Баланюка, Н. І. Пилипів, В. М. Якубів. Івано-Франківськ: Видавництво : Друкарня Фоліант. 2014. 292 с.

41. Олефіренко О. В. Екологічний менеджмент як основа сталого розвитку. Ефективність державного управління. 2013. Вип. 36. С. 82-89.

42. Оляднічук Н.В., Підлубна О.Д. Обліково-аналітичне забезпечення економічної діяльності суб'єкта підприємництва. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». Випуск 22. Частина 2. 2020. С. 16-21. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/33_2_2020ua/4.pdf

43. Петухова Т.О. Роль облікової політики в системі економічної безпеки підприємств. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2013. № 43. С. 167-169. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2013_43_35

44. Плікус І., Підповітна Г., Дарченко К. Ризик-орієнтована обліково-інформаційна система забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. Інновації в обліково-аналітичному забезпеченні та управлінні фінансово-економічною безпекою в умовах діджиталізації. Матеріали IX Міжнародна науково-практична конференція. Харків. 12.11.2020. С.176-177.

45. Позняковська Н.М., Зубілевич С.Я., Міклуха О.Л. та ін. Обліково-аналітичне забезпечення суб'єктів господарювання в умовах євроінтеграції: монографія. Рівне. НУВГП. 2019. 414 с.

46. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996- XIV від 16.07.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

47. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

48. Пуцентайло П.Р. Аналітичне забезпечення діяльності підприємства. Міжнародний науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки». Вип.1. 2015 (26). С. 168-174.

49. Степасюк Л.М., Суліма Н.М., Величко О.В. Економіка і фінанси підприємства : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. За ред.: В.К. Збарського, В.І. Мацибори. Національний університет біоресурсів і природокористування України. К. : ЦП «Компринт». 2013. 300 с.

50. Сусіденко О.В. Фінансова безпека підприємства: теорія, методи, практика: монографія. Київ: Центр учбової літератури. 2016. 128 с.

51. Утенкова К.О. Концептуальні засади обліково-аналітичного забезпечення управління механізмом економічної безпеки аграрного сектора. Агросвіт. № 26. 2020. С. 32-41.

52. Штангрет А.М., Стеців Л.П., Шляхетко В.В. Процес формування підсистеми обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства. Економіка та управління підприємствами. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Вип. 3 (08). 2017. С. 204-210.

53. Юзва Р.П. Обліково-аналітичне забезпечення управління діяльністю підприємств спиртової промисловості: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня к.е.н. за спеціальністю 08.00.09 - бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). 2011. 20 с.

54. Яковенко Я.Ю. Концепція управління стійким розвитком підприємств. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». Вип. 36. 2019. С. 75-82.